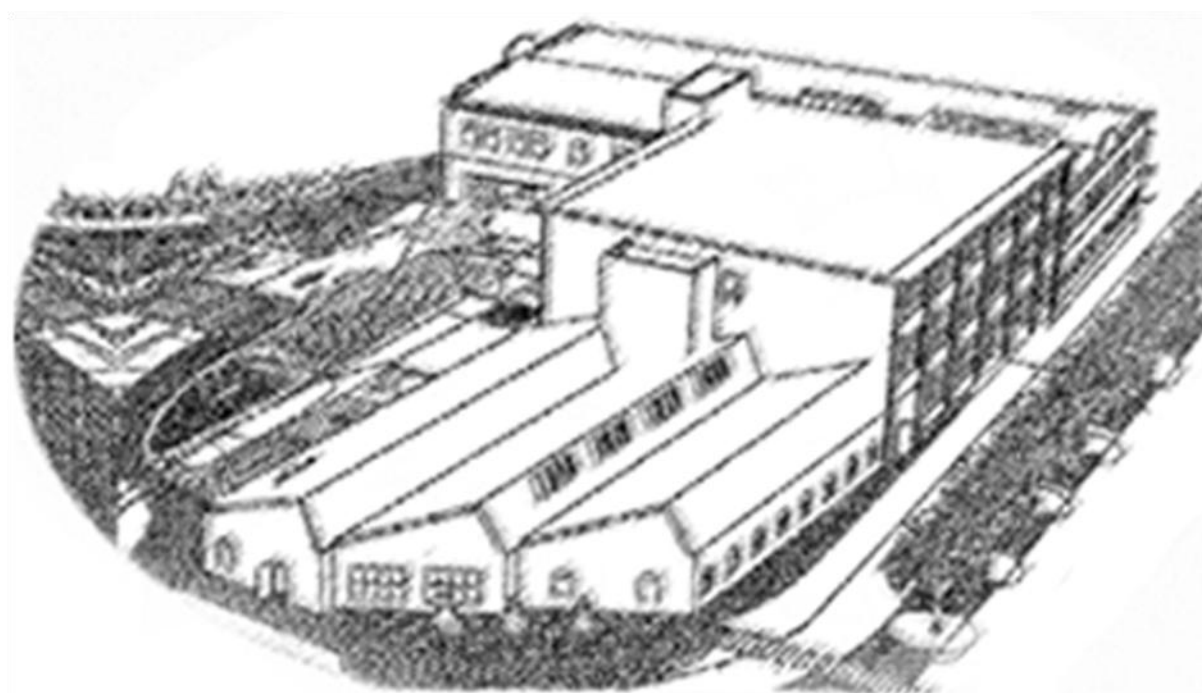

SAKSDOKUMENTER

STYRINGSGRUPPEN VED JOHANNES LÆRINGSSENTER

Møtested NOK 6 - rom 544

Tirsdag 13. april 2010 kl 12.15

Saksfremlegg

23.03.2010

Sak 12/10: GODKJENNING AV INNKALLING OG DAGSORDEN

Vedtak (enstemmig):

Styret godkjenner innkalling og dagsorden.

Innkalling

Gruppe:	Styre for Johannes Læringssenter
Møtested:	NOK 6 - rom 544
Møtedato/ -tid:	Tirsdag 13. april 2010 - kl 1215
Deltakere:	Mona Kopperstad, Bjarne Birkeland, Kjersti Lothe Dahl, Margrethe Kaarvaag, Hege E. Nordbøe, John Ivar Lindberg, Eli K. Fosse, Knut J. Tveit
Forfall:	

Sak nr:	Tirsdag 13. april 2010	Side
12/10	Godkjenning av innkalling og dagsorden	1
13/10	Godkjenning av protokoll - Styre for Johannes Læringssenter 9. februar 2010	2-4
14/10	Handlingsplan 2010-2013 - Fokusområder 2010	5-6
15/10	Forbud mot burka og niqab på Johannes Læringssenter	7-21
16/10	Foreldreundersøkelsen 2009	22
17/10	Medarbeiderundersøkelsen 2009	23-25
18/10	Kommentarer til <i>"opplæringstilbudet til minoritetsspråklige barn, unge og voksne"</i> - delinnstilling fra utvalg oppnevnt kgl. res. 24. oktober 2008. Avgitt til kunnskapsdepartementet 2. desember 2009	26-36
19/10	Årsberetning 2009	37-40
20/10	Økonomirapport per 15. mars 2010	41-44
21/10	Protokoll fra møte i foreldreutvalget ved Johannes Læringssenter	45-48
22/10	Implementere nytt system for administrering av voksenopplæring i stavanger kommune	49-52
23/10	Eventuelt	

Knut J. Tveit
rektor

Saksfremlegg

25.03.2010

Sak 13/10:

GODKJENNING AV PROTOKOLL - STYRE FOR JOHANNES LÆRINGSSENTER 9. FEBRUAR 2010

Vedtak (enstemmig):

Styret godkjenner protokollen.

Protokoll

Gruppe:	Styret for Johannes Læringssenter
Møtested:	NOK 6 - rom 544
Møtedato/ -tid:	Tirsdag 9. februar 2010 - kl 1215
Deltakere:	Mona Kopperstad, Eli Gundersen, Bjarne R. Birkeland, Kjersti Lothe Dahl, Margrethe Kaarvaag, Merethe Handegaard-Skeie, John Ivar Lindberg, Knut J. Tveit
Forfall:	

Sak nr:	Tirsdag 9. februar 2010
01/10	Godkjenning av innkalling og dagsorden Vedtak (enstemmig): Godkjent
02/10	Godkjenning av referat 8.12.09 Vedtak (enstemmig): Godkjent med følgende kommentarer: <i>Knut J. Tveit - oppfølging av sak 39/09: Inneklima - nedgravde avfallscontainere - bussgarasje.</i> - Økonomidirektør har gitt sitt svar, men avventer også en vurdering fra Stavanger Eiendom. - Stavanger Eiendom har ikke svart - selv etter to henvendelser. Rektor tar en ny henvendelse. <i>Knut J. Tveit – spørsmål om sak 40/09: Eventuelt – punkt 4 – Spørsmål om rektors vurdering av Handlings- og økonomiplan 2010-2013.</i> Det er avsatt en sentral pott på 2 millioner kroner for styrking av Basen for minoritetsspråklige assistenter. En arbeidsgruppe er nedsatt for å se på hele organiseringen av Basen. <i>Knut J. Tveit - kommentar på sak 43/09: Handlingsplan 2010.</i> Handlingsplanen skal justeres på bakgrunn av signaler fra Styret og ved hjelp fra Rune Knutsen (Fagstab skole). Endelig plan legges fram for Styret

Sak nr:	Tirsdag 9. februar 2010
	på neste møte 13. april. 4. <i>Knut J. Tveit - rettelse på sak 45/09: Møteplan våren 2010.</i> Møtet i juni skal rettes fra tirsdag 2. juni til tirsdag 1. juni.
03/10	Introduksjonsprogrammet i Stavanger - modeller for organisering - forslag til fremtidig struktur Vedtak (enstemmig): 1. Styret tar arbeidsgruppens anbefalinger til orientering. 2. I løpet av høsten 2010 evalueres den nye modellen for organisering og struktur. 3. Styret anbefaler at arbeidsgruppen - med Girum Zeleke (Fagstab skole) som nytt medlem - har ansvar for evalueringen nevnt i punkt 2, samt å godkjenne ny avtale om ansvars- og arbeidsfordeling mellom Flyktningseksjonen og Johannes Læringssenter.
04/10	Vitenhagen for Storhaugskolene Vedtak (enstemmig): 1. Styret tar saken til orientering.
05/10	Skoleruten for Johannes Læringssenter skoleåret 2010-2011: Vedtak (enstemmig): 1. Styret godkjenner skoleruten 2010-2011.
06/10	Behov for lokaler - hva med nabotomten? Vedtak (enstemmig): 1. Styret tar saken til orientering. 2. Saken oversendes til direktør for Oppvekst og levekår. 3. Styret ber om at det blir utredet en barnehage- og skolebruksplan for Johannes Læringssenter.
07/10	MIKS-evaluering høsten 2009 Vedtak (enstemmig): 1. Styret tar saken til orientering.
08/10	Regnskap 2009 Vedtak (enstemmig): 1. Styret tar saken til orientering.
09/10	Halvårsrapport fra prosjektet "Matematikk på skolekjøkkenet" ved Grunnskolen for voksne, Johannes Læringssenter. Vedtak (enstemmig): 1. Styret tar saken til orientering.
10/10	Overføring av elever fra Grunnskole Barn Inne til bostedsskolen - kriterier og frister Vedtak (enstemmig): 1. Styret tar saken til orientering. 2. Saken oversendes skolene til uttalelse.
11/10	Eventuelt 1. <i>Eli Gundersen: Protokoll fra Styremøtene.</i> Skolesjefen ber om at framtidige protokoller etter møtene i Styret blir lagt inn i sakspapirene til Kommunalstyret for Oppvekst. 2. <i>Knut J. Tveit: Bruk av heldekkende hodeplagg (burka og niqab) på Johannes Læringssenter.</i> Det vises til sak 20/7: FORBUD OM HODE- OG ANSIKTSPLAGG PÅ JOHANNES LÆRINGSSENTER som ble behandlet av Interimsstyret

Sak nr:	Tirsdag 9. februar 2010
	18.09.07. Problemstillingen har på nytt dukket opp. En sak om generelt forbud mot burka og niqab på Johannes Læringscenter legges fram på neste møte 13. april. 3. Knut J. Tveit: Kvalifiseringsprogrammet på Johannes Læringscenter 2010. Vedlagt følger informasjon om Kvalifiseringsprogrammet i Handlings- og økonomiplan 2010-2013 side 109: <i>"Kvalifiseringsprogram</i> <i>Kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad skal bidra til at flere kommer i arbeid og aktivitet gjennom individuell tilrettelegging og oppfølging, og unngår avhengighet av sosialhjelp over tid. Ordningen forvaltes av kommunen i NAV-kontor, og er prosjektorganisert og målstyrt gjennom Arbeids- og velferdsdirektoratet ut 2010. Stavanger fikk en ramme på 303 deltakere og øremerket statlig tilskudd på kr 22,5 mill. til gjennomføring i 2009. Stavanger kommune vil være nær måloppnåelse i 2009. Det er grunn til å tro at rammene for 2010 vil være tilsvarende eller noe høyere. Hovedutfordringen blir å sikre at programmet gir en varig positiv endring i deltakernes livssituasjon, og økonomisk selvstendighet på sikt."</i> SPØRSMÅL: I 2009 fikk Johannes Læringscenter tildelt kr 700.000 til Kvalifiseringsprogrammet. Får senteret tilsvarende beløp i 2010? Kjersti Lothe Dahl følger opp saken.

Knut J. Tveit
 rektor

Saksfremlegg

01.03.10

Sak 14/10:

HANDLINGSPLAN 2010-2013 - FOKUSOMRÅDER 2010

Vedtak (enstemmig):

Styret tar saken til orientering.

Hva saken gjelder

I sak 43/09: *Handlingsplan 2010* ble det gjort følgende vedtak:

"Styringsgruppen godkjenner Handlingsplanen 2010 for Johannes Læringssenter med følgende merknader:

1. Alle resultatmål må gjennomgås og justeres. Begrep som "bedre", "større", "øke", "avklare", "vise" må erstattes med kvantifiserbare størrelser.
2. Det bør komme fram i dokumentet at i tillegg til å være en kunnskapsbedrift er Johannes Læringssenter et ressursenter for de andre barnehagene og grunnskolene i Stavanger.
3. FØRSKOLE: Det må framgå av "*Hva gjør vi allerede*" at **Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver** er styrende for driften.
4. GRUNNSKOLE: Innholdet i sak 47/09 "*Overføring av elever fra Mottaksskolen til ungdomstrinnet i kommunen*" bør trekkes inn i Handlingsplan 2010.
5. GRUNNSKOLE: I løpet av våren 2010 må Styringsgruppen bli forelagt en sak om ny organisering av Mottaksskolen. Utgangspunktet for utredningen må være en større vektlegging av de grunnleggende ferdighetene, og en nedtoning av Kunnskapsløftets fag- og timefordeling. Det bør knyttes kontakter med andre kommuner som har tilnærmet lik organisering av tilbudet til de minoritetsspråklige grunnskoleelevene."

Alle avdelinger justerte sine områder i forhold til Styrets anmerkninger. Nytt forslag ble sendt til Rune Knutsen (Fagstab skole) til kvalitetssikring. På et ledermøte la Rune Knutsen fram sine merknader og forslag til endringer. I stor grad har senteret tatt hensyn til disse kommentarene. Selve planen har nå en varighet på 3 år, mens fokusområdene justeres hvert år. Som det går fram av innholdsfortegnelsen har vi delt planen inn på en ny måte:

Forord
Innhold
Innledning
Hovedmål

DEL 1 - PRESENTASJON AV DE ULIKE OMRÅDENE

Førskole
Grunnskole
Voksenopplæring
Service

DEL 2 - BRUKERPERSPEKTIV OG FOKUSOMRÅDER

Førskole - Tospråklige Assistenter
Førskole - Mottaksbarnehagen
Grunnskole - Ute og Inne
Voksenopplæring - Grunnskole Voksne
Voksenopplæring - Norskopplæring Spor 1
Voksenopplæring - Norskopplæring Spor 2 & 3
Voksenopplæring - Norskopplæring - Ettermiddag, Kveld, Nett & Oppdrag
Voksenopplæring - Spesialpedagogikk - IKT-rådgiver
Voksenopplæring - Spesialpedagogikk - Spesialundervisning, Rådgiverkontor
for hørselshemmede og Fagkonsulenter innen syn og hørsel
Service - IKI - Inntaks- og Registreringskontor
Service - IKI - I-Bedrifter
Service - IKI - Introduksjonsprogram
Service - IKI - Kvalifiseringsprogram
Service - Drift - Mediatek

DEL 3 - ANSATTPERSPEKTIV OG FOKUSOMRÅDER

Service - Drift - Kontor og Resepsjon
Service - Drift - IKT-team
Service - Drift - HMS-team
Service - Drift - Bygg og Transport
Johannes Læringssenter - Mestring og Inkludering i et Kulturelt Samspill (MIKS)
- Johannes Læringssenter som flerkulturell arbeidsplass

DEL 4 - REGLEMENT OG PLANTEGNINGER

Reglement for Styringsgruppen ved Johannes Læringssenter
Plantegning over Johannes Læringssenter

Forslag til vedtak

Styret tar saken til orientering

Trykt vedlegg:

Handlingsplan 2010-2013 - Fokusområder 2010

Knut J. Tveit
rektor

Saksfremlegg

Dato:
23.03.10

Sak 15/10: FORBUD MOT BURKA OG NIQAB PÅ JOHANNES LÆRINGSSENTER

Vedtak (enstemmig):

1. Styret tar saken til orientering.
2. Saken oversendes Direktøren for Oppvekst og levekår for videre behandling.

Hva saken gjelder

I sak 20/7: *Forbud om hode- og ansiktsplagg på Johannes Læringssenter* fikk rektor støtte for hans vedtak datert 4. september 2007. Vi viser til vedlagt saksutredning.

"Vedrørende tildekking av ansikt

Onsdag 4. september 2007

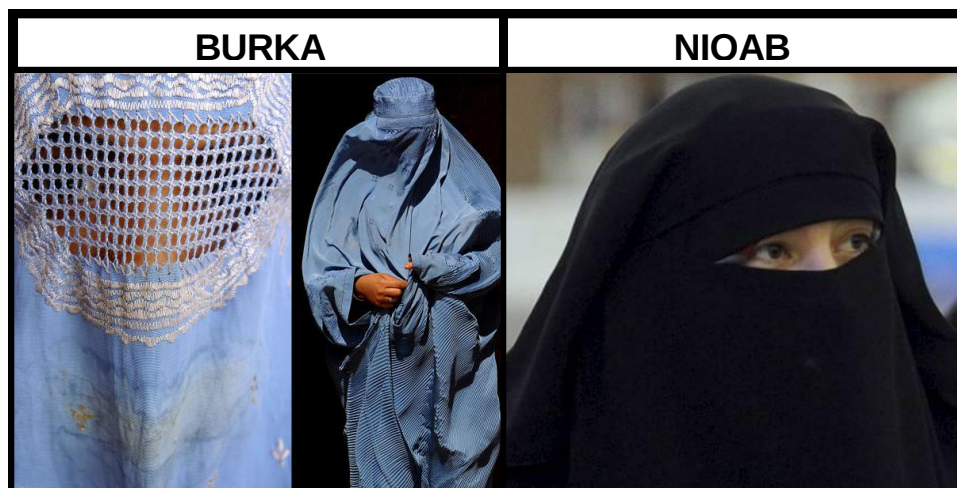
Til ansatte på Johannes Læringssenter

Johannes Læringssenter har en visjon om åpenhet og dialog mellom alle barn og voksne som bruker eller arbeider ved senteret. Å lære et nytt språk innebærer å bruke både verbal og ikke-verbal kommunikasjon. Å dekke til ansiktet på grunn av religion eller tradisjon, medfører at dialogen og kommunikasjonen blir vanskelig.

Rektor ved Johannes Læringssenter innfører med dette forbud mot å dekke til ansiktet i skolens klasserom.

*Knut Johan Tveit
- rektor -"*

I etterkant ser vi at dette vedtaket bør justeres og at forbudet mot burka og niqab (jf bilder) også må gjelde på senterets område.

Rektor foreslår at følgende blir en del av ordensreglementet på Johannes Læringssenter:

Bruk av hode- og ansiktsplagg

Johannes Læringssenter har en visjon om åpenhet og dialog mellom alle barn og voksne som bruker eller arbeider ved senteret. Å lære et nytt språk innebærer å bruke både verbal og ikke-verbal kommunikasjon. Å dekke til ansiktet på grunn av religion eller tradisjon, medfører at dialogen og kommunikasjonen blir vanskelig. Bruk av burka eller niqab - plagg som helt eller delvis dekker ansikt - er ikke tillatt. Forbudet omfatter ikke hodeplagg der ansiktet er fullt synlig. Forbudet gjelder på området til Johannes Læringssenter og når senteret har ansvar for elever og deltakere.

Vedlegg:

Sak 20/7: Forbud om hode- og ansiktsplagg på Johannes Læringssenter

Forslag til vedtak:

Styret tar saken til orientering

Knut J. Tveit
rektor

Stavanger kommune

OPPVEKST OG LEVEKÅR

Johannes Læringssenter

Til Interimsstyret på Johannes Læringssenter

18.09.07

SAK 20/7: FORBUD OM HODE- OG ANSIKTPLAGG PÅ JOHANNES LÆRINGSSENTER

Saken gjelder

Rektor viser til e-post til alle ansatte på Johannes Læringssenter og kopi til skolesjef Eli Gundersen datert 04.09.07:

"Vedrørende tildekking av ansikt

Onsdag 4. september 2007

Til ansatte på Johannes Læringssenter

Johannes Læringssenter har en visjon om åpenhet og dialog mellom alle barn og voksne som bruker eller arbeider ved senteret. Å lære et nytt språk innebærer å bruke både verbal og ikke-verbal kommunikasjon. Å dekke til ansiktet på grunn av religion eller tradisjon, medfører at dialogen og kommunikasjonen blir vanskelig.

Rektor ved Johannes Læringssenter innfører med dette forbud mot å dekke til ansiktet i skolens klasserom.

Knut Johan Tveit

- rektor -"

Det vises til brev fra Utdanningsdirektoratet datert 20.06.06 og fra Justis- og politidepartementet datert 21.08.07 (jf vedlegg av begge brevene).

Det rettslige utgangspunktet

- Religionsfriheten er vernet i Grunnloven § 2. Grunnloven § 2 gir både en grunnlovfesting av religionsfriheten og av statskirkeordningen
- I tillegg er det bestemmelser om religionsfrihet i den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 9
- FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 18 og barnekonvensjonen artikkel 14.

Saksing fra brevene

- Utgangspunkt i drøftelsen:

"I drøftelsen tar vi utgangspunkt i dette utkastet til forbud. Vi legger til grunn at forbudet vil ramme plaggene niqab, som dekker ansiktet bortsett fra øynene, og burka, som dekker hele kroppen og har et slags gitter foran øynene. Hijab, som kun dekker håret og halsen, vil derimot falle utenfor. Forbudet er generelt utformet og vil derfor også dekke plagg som finnlandshetter, skjerf trukket opp over nesen mv. Spørsmålet om forholdet til religionsfriheten vil imidlertid ikke oppstå i forhold til plagg som ikke er religiøst betinget. Drøftelsene nedenfor tar derfor utgangspunkt i plaggene niqab og burka."

- Generelt om religionsfrihet og bruk av niqab og burka:
"Det synes å være delte meninger om bruken av niqab og burka kan anses foreskrevet i religionen, eller om det må anses som uttrykk for et bestemt kulturelt og politisk ståsted. Selv om det siste kan være tilfellet, kan det ikke utelukkes at det enkelte individs bruk kan være religiøst motivert, f.eks. ut fra hennes forståelse av de religiøse tekster eller overleveringer. Når det gjelder hijab (muslimsk skaut), er det etter det Lovavdelingen forstår, noe sikrere holdepunkter for å anse bruk av hijab obligatorisk i islam. Denne oppfatningen synes likevel ikke å være enerådende, og den synes heller ikke å ha ført til noen helt fast praksis blant muslimer."
- Grunnloven § 2 første ledd:
"På denne bakgrunn kan man ikke si at Grunnloven § 2 første ledd verner alle uttrykk for eller ytre manifestasjoner av religion eller alle religiøst motiverte handlinger mot begrensninger ved lov. Det er derfor neppe tilstrekkelig grunnlag for å anta at bruken av niqab og burka er vernet av religionsfriheten i Grunnloven § 2. Under enhver omstendighet må bruken kunne reguleres ved lovbestemmelser som er motivert i andre forhold enn å begrense vedkommende religion"
- Forhold til menneskerettskonvensjonene:
"Lovavdelingen er etter dette kommet til at et forbud mot plagg som helt eller delvis dekker elevenes ansikt i undervisningssituasjonen ikke vil være i strid med EMK artikkel 9. Det samme vil trolig gjelde for voksenopplæring og på skolens område i pauser og lignede utenfor undervisningssituasjonen."
"Det taler for at barnekonvensjonen artikkel 14 på dette punktet blir å tolke som SP artikkel 18, og vi kan ikke se at det foreligger grunnlag for å anta at et forbud mot hode- eller ansiktsplagg som er forenlig med EMK artikkel 9, vil komme i strid med vernet for religionsfriheten etter SP eller barnekonvensjonen."
- I forhold til menneskerettighetene:
"Forslaget til forbud er blant annet begrunnet i pedagogiske hensyn. Dette vil stille seg likt enten det er tale om et religiøst plagg eller ikke. Også andre hensyn som kan ligge bak forbudet, vil i all hovedsak gjelde like godt for religiøse og andre hode- og ansiktsplagg. Etter Lovavdelingens syn er det ikke grunn til å tro at et forbud som er rettsmessig i forhold til konvensjonsvernet for religionsfriheten, vil stride mot diskrimineringsvernet."

Konklusjon

Påbudet mot heldekkende hodeplagg i undervisningen på Johannes Læringscenter er i tråd med konklusjonen til justis- og politidepartementet.

Knut J. Tveit

- rektor -

VEDLEGG 1 - BREV DATERT 21.08.2007

Opplæringsloven §§ 2-9 og 3-7

Saksnummer: 200607530 EO TME/KRY

Dato: 21.08.2007

Bruk av hode- og ansiktsplagg i skolene – anmodning om uttalelse fra Justisdepartementets lovavdeling om forståelsen av gjeldende rett

Vi viser til brev 25. september 2006 hvor Kunnskapsdepartementet ber om Lovavdelingens vurdering av følgende spørsmål:

“Er religionsfriheten, jfr. Grunnloven § 2, EMK artikkel 9 og Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 18, til hinder for å innta et forbud i ordensreglementet mot bruk av hode- og ansiktsplagg som dekker hele eller deler av ansiktet?”

Kunnskapsdepartementet legger i sitt brev 25. september 2006 til grunn at opplæringslova 17. juli 1998 nr. 61 §§ 2-9 og 3-7 gir hjemmel for å gi forskrift om denne typen forbud i skolenes ordensreglement. Lovavdelingen begrenser seg for sin del til å drøfte de konstitusjonelle og menneskerettslige rammene for et eventuelt forbud.

1. Utkastet til forbud i forskrift om felles ordensreglement for skolene i Oslo

Byråden for barn og utdanning i Oslo kommune sendte 26. juni 2006 et forslag til ny § 7 a i forskrift 12. juli 2002 nr. 886 om ordensreglement for skolene og voksenopplæringssentrene i Oslo kommune, Oslo på høring. Forslaget lyder:

“§ 7 a Bruk av hode- og ansiktsplagg

Bruk av plagg som helt eller delvis dekker elevenes ansikt er ikke tillatt. Forbudet omfatter ikke hodeplagg der ansiktet er fullt synlig. Forbudet gjelder på skolens og voksenopplæringssentrenes område og når skolen/voksenopplæringssentrene har ansvar for elevene, jf. § 3 Virkeområde, 6. ledd. Driftsstyrets fullmakt i § 3, 1. ledd 2. punktum gjelder ikke for denne paragrafen.”

I drøftelsen tar vi utgangspunkt i dette utkastet til forbud. Vi legger til grunn at forbudet vil ramme plaggene niqab, som dekker ansiktet bortsett fra øynene, og burka, som dekker hele kroppen og har et slags gitter foran øynene. Hijab, som kun dekker håret og halsen, vil derimot falle utenfor. Forbudet er generelt utformet og vil derfor også dekke plagg som finnlandshetter, skjerf trukket opp over nesen mv. Spørsmålet om forholdet til religionsfriheten vil imidlertid ikke oppstå i forhold til plagg som ikke er religiøst betinget. Drøftelsene nedenfor tar derfor utgangspunkt i plaggene niqab og burka.

Vi tar utgangspunkt i situasjonen hvor jentene som blir rammet av et eventuelt forbud, selv har valgt å bruke de nevnte plaggene. Hvis det er tvang inne i bildet, vil andre regler kunne komme inn, jf. bl.a. Lucy Smith i Njål Høstmalingen (red.): Hijab i Norge, Oslo 2004, s. 207-220.

2. Det rettslige utgangspunktet

Religionsfriheten er vernet i Grunnloven § 2. Grunnloven § 2 gir både en grunnlovfesting av religionsfriheten og av statskirkeordningen:

“Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse.

Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. De Indvaanere, der bekjende sig til den, ere forpligtede til at opdrage deres Børn i samme.”

I tillegg er det bestemmelser om religionsfrihet i den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 9, FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 18 og barnekonvensjonen artikkel 14.

EMK artikkel 9 lyder i norsk oversettelse:

“Tanke-, samvittighets- og religionsfrihet

1. Enhver har rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet; denne rett omfatter frihet til å skifte sin religion eller overbevisning, og frihet til enten alene eller sammen med andre og såvel

offentlig som privat å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning, ved tilbedelse, undervisning, praksis og etterlevelse.

2. Frihet til å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning skal bare bli undergitt slike begrensninger som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den offentlige trygghet, for å beskytte den offentlige orden, helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.”

SP artikkel 18 lyder i norsk oversettelse:

”1. Enhver skal ha rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet. Denne rett skal omfatte frihet til å bekjenne seg til eller anta en religion eller tro etter eget valg, og frihet til alene eller sammen med andre, offentlige eller private, å utøve sin religion eller tro gjennom gudstjeneste, iakttagelse av religiøse skikker, andaktsøvelser og undervisning.

2. Ingen må utsettes for tvang som vil kunne innskrenke hans frihet til å bekjenne seg til eller å anta en religion eller tro etter eget valg.

3. Friheten til å utøve en religion eller tro skal ikke være gjenstand for andre begrensninger enn slike som er foreskrevet i lov og som er nødvendig for å beskytte den offentlige sikkerhet, orden, helse eller moral, eller andres grunnleggende rettigheter og friheter.

4. Konvensjonspartene forplikter seg til å respektere foreldres, og i tilfelle vergers, frihet til å sørge for sine barns religiøse og moralske oppdragelse i samsvar med deres egen overbevisning.”

Barnekonvensjonen artikkel 14 lyder i norsk oversettelse:

”1. Partene skal respektere barnets rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet.

2. Partene skal respektere foreldrenes, eventuelt vergenes, rett til å veilede barnet om utøvelsen av hans eller hennes rettigheter på en måte som er i samsvar med barnets gradvise utvikling.

3. Frihet til å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning kan bare undergis de begrensninger som er fastsatt ved lov og som er nødvendige for å beskytte offentlig trygghet, orden, helse eller moral eller andres grunnleggende rettigheter og friheter.”

Alle de nevnte konvensjonene er gjennomført i norsk rett i menneskerettsloven § 2. I menneskerettsloven § 3 heter det at bestemmelser i de inkorporerte konvensjonene ved motstrid skal gå foran bestemmelser i annen lovgivning. En eventuell innskrenkning i religionsfriheten må med andre ord holde seg innenfor rammene i Grunnloven § 2, EMK artikkel 9, SP artikkel 18 og barnekonvensjonen artikkel 14.

For ordens skyld nevner vi at det her ikke er nødvendig å foreta noen selvstendig analyse av bestemmelsene om ytringsfrihet i EMK artikkel 10, SP artikkel 19 og barnekonvensjonen artikkel 13. Så langt hensynet til ytringsfriheten er relevant, kan dette ivaretas ved den vurderingen som skjer etter EMK artikkel 9, SP artikkel 8 og barnekonvensjonen artikkel 14.

3. Generelt om religionsfrihet og bruk av niqab og burka

En første forutsetning for å vurdere et forbud mot hode- og ansiktsplagg i skolen opp mot religionsfriheten, er at bruken av plaggene må anses som utøvelse av religion. Bestemmelsene om religionsfrihet i Grunnloven § 2, EMK artikkel 9, SP artikkel 18 og barnekonvensjonen artikkel 14 har ulik utforming, og vernet kan variere noe.

Som særlig EMK artikkel 9 viser, kan religionsfriheten omfatte forskjellige dimensjoner: frihet til å anta eller forkaste en religiøs tro, til å tilhøre og utøve sin religion i et samfunn med andre troende, til å meddele og forkynne til religiøse tro overfor andre, til å etterleve religiøse forholdsregler i sitt daglige liv og til å markere sin religiøse tilhørighet overfor andre. Religionsfriheten omfatter også frihet fra å utøve en annen religion enn ens egen og i det hele fra å bli utsatt for religiøs påvirkning og deltakelse i religiøse ritualer. I så måte kan anvendelsen av en bestemmelse om religionsfrihet i enkelte situasjoner måtte innebære en avveining av den positive og den negative religionsfrihet.

Det synes å være delte meninger om bruken av niqab og burka kan anses foreskrevet i religionen, eller om det må anses som uttrykk for et bestemt kulturelt og politisk ståsted. Selv om det siste kan være tilfellet, kan det ikke utelukkes at det enkelte individs bruk kan være religiøst motivert, f.eks. ut fra hennes forståelse av de religiøse tekster eller overleveringer. Når det gjelder hijab (muslimsk skaut), er det etter det Lovavdelingen forstår, noe sikrere holdepunkter for å anse bruk av hijab obligatorisk i islam. Denne oppfatningen synes likevel ikke å være enerådende, og den synes heller ikke å ha ført til noen helt fast praksis blant muslimer.

4. Grunnloven § 2 første ledd

Bestemmelsen i Grunnloven § 2 første ledd skiller seg fra konvensjonsbestemmelsene ved at den er mer kortfattet og savner noen uttrykkelig hjemmel for innskrenkninger i rettigheten. Det kan i seg selv tale for at Grunnlovens begrep "fri Religionsøvelse" er mindre omfattende enn begrepet religionsfrihet slik det er brukt i internasjonale menneskerettskonvensjoner.

Grunnlovfestingen ble blant annet begrunnet med religionsfrihetens plass i FNs menneskerettserklæring av 1948 og i EMK (jf. særlig Dissenterlovkomiteens innstilling (1962) s. 24 sp. 1), men først og fremst ble linjene trukket tilbake til Riksforsamlingens utelatelse av den 8. grunnsetning fra Grunnloven for så vidt gjelder fri religionsøvelse (jf. Innst. S. nr. 184 (1963-64)). Det ble også vist til at grunnlovfesting av religionsfriheten ville gi en balanse i forhold til bestemmelsen om statskirke.

Noen inngående analyse av begrepet "fri Religionsøvelse" finnes ikke i forarbeidene til bestemmelsen. Den ble foreslått i Dissenterlovkomiteens innstilling (1962), men denne utredningen var ikke avgitt da forslaget ble fremsatt for Stortinget. Under stortingsdebatten ga saksordføreren John Lyng generelt uttrykk for at "[e]n religionsøvelse som gir seg utslag i rent ytre manifestasjoner som strider mot norsk lov, vil ikke kunne tillates" (St.forh. (1963-64) s. 2900 sp. 2), og det ble bekreftet av komiteens formann Finn Moe som uttalte at "selvsagt [er] den religiøse utøvelse begrenset ved at den ikke kan tillates å gå ut over vanlig lovgivning" (s. 2901 sp. 2). Representanten Røiseland tok imidlertid forbehold mot et så generelt utsagn (s. 2902 03). Både disse tre og andre representanter (Stray, Ramndal) ga i noe forskjellige ordelag uttrykk for at den grunnsetning som ble grunnlovfestet, ikke representerte noe nytt, idet den allerede hadde slått igjennom i samfunnet, mens representantene Bratteli og Seweriin var mer tilbøyelig til å anta at den nye bestemmelsen kunne gi en viss reell støtte for trosfrihet og trostoleranse (s. 2903 sp. 2 og 2904-05).

Etter det Lovavdelingen kjenner til, foreligger det ikke norsk rettspraksis som er relevant for spørsmålet.

På denne bakgrunn kan man ikke si at Grunnloven § 2 første ledd verner alle uttrykk for eller ytre manifestasjoner av religion eller alle religiøst motiverte handlinger mot begrensninger ved lov. Det er derfor neppe tilstrekkelig grunnlag for å anta at bruken av niqab og burka er vernet av religionsfriheten i Grunnloven § 2. Under enhver omstendighet må bruken kunne reguleres ved lovbestemmelser som er motivert i andre forhold enn å begrense vedkommende religion. Lovavdelingen legger til grunn at Grunnloven § 2 første ledd har en større rekkevidde som tolkingsprinsipp enn som skranke for lovgiverne, jf. vår uttalelse 5. juni 2000 til det daværende Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (snr. 00/5826 E), særlig s. 11-12.

5. Forholdet til menneskerettskonvensjonene

5.1 Virkeområdet for bestemmelsene om religionsfrihet

Spørsmålet om bruk av niqab og burka har så vidt vites ikke vært forelagt for konvensjonsorganene etter EMK og SP. Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) har derimot behandlet flere klager som gjaldt forbud mot å bruke hijab. Også FNs menneskerettskomité har behandlet en sak om bruk av hijab.

I storkammerdommen Leyla Sahin mot Tyrkia (2005) viste klageren til at hun ved å bære hijab fulgte et religiøst påbud og på denne måten markerte sitt ønske om å oppfylle nøye de plikter som fulgte av islam. Storkammeret sluttet seg til kammerets vurdering av at de restriksjoner hun var pålagt, innebar et inngrep i hennes religionsfrihet (avsnitt 78). EMD anså klagerens beslutning om å bære hijab for å være religiøst eller trosmessig motivert eller inspirert. Domstolen tok forbehold om dette bestandig kan oppfattes som oppfyllelse av en religiøs plikt. Men iallfall i det foreliggende tilfellet synes EMD å ha bygd på at de restriksjoner som klageren var pålagt innebar et inngrep i hennes religionsfrihet.

I en senere avvisningsavgjørelse (Kurtulmus mot Tyrkia (2006)) utgår EMD – med henvisning til Sahin-dommen – fra prinsippet at restriksjoner på bruk av hijab vil være en krenkelse av religionsfriheten til den som anser slik bruk for å være en religiøs plikt. Samtidig er det i begge avgjørelsene – og andre

med – understreket at ikke enhver handling som er religiøst motivert eller inspirert, nyter vern av EMK artikkel 9. Om denne reservasjonen sikter til bestemmelsens virkeområde etter artikkel 9 nr. 1 eller statenes adgang til å gjøre rettmessige inngrep etter artikkel 9 nr. 2 for å ivareta andre hensyn, eller begge deler, er ikke helt klart.

Etter Lovavdelingens vurdering vil det ikke være tilstrekkelig til å falle inn under beskyttelsen etter EMK artikkel 9 at vedkommende påberoper seg en individuell religiøs motivasjon hvis denne motivasjonen savner holdepunkter i vedkommende trosretning generelt. Er det derimot delte meninger blant de lærde innenfor trosretningen, må man regne med at et religiøst uttrykk i samsvar med vedkommendes overbevisning kan falle inn under virkeområdet for EMK artikkel 9.

I lys av EMDs praksis må det legges til grunn som utgangspunkt at bruk av hijab med en religiøs motivering vil være dekket av artikkel 9 nr. 1. Spørsmålet er ikke så klart når det gjelder bruk av niqab og burka, siden bruk av disse plaggene neppe har så sterk forankring i religionen. Man må likevel være forberedt på at konvensjonsorganene kan komme til å finne at også bruk av disse (hode)plaggene kan være beskyttet av religionsfriheten. I begge tilfelle kan derfor hovedspørsmålet bli hvorvidt restriksjoner på bruken er rettmessige i henhold til EMK artikkel 9 nr. 2.

Ordlyden i SP artikkel 18 er ikke like klar. FNs menneskerettskomité har imidlertid i General Comment nr. 22 (1993) punkt 4 til SP artikkel 18 uttalt:

“The observance and practice of religion or belief may include not only ceremonial acts but also such customs as the observance of dietary regulations, the wearing of distinctive clothing or headcoverings, participation in rituals associated with certain stages of life, and the use of a particular language customarily spoken by a group.”

Denne kommentaren gir altså uttrykk for at bruk av religiøse hodeplagg kan være dekket av religionsfriheten etter SP artikkel 18 nr. 1. Også uttalelser fra FNs menneskerettskomité i enkeltsaker viser at religiøse hodeplagg (iallfall hijab) faller innenfor vernet av religionsfriheten i artikkel 18, jf. Raihon Hudoyberganova mot Uzbekistan (2005), se nærmere under punkt 5.2.2.

Når det gjelder barnekonvensjonen, er ordlyden i artikkel 14 nr. 1 knapp. Dette skyldes at det under forhandlingene om konvensjonen var stor uenighet, særlig om barns rett til å velge og skifte religion, jf. Eva Brems: A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 14 (Leiden 2006). Artikkel 14 nr. 1 savner således den opplisting av hva vernet omfatter som man finner i EMK artikkel 9 og SP artikkel 18. Når barnekonvensjonen artikkel 14 nr. 1 og nr. 3 ses i sammenheng, er det likevel klart at også barnekonvensjonen gir et vern for friheten til å gi uttrykk for ens religion eller overbevisning. Lovavdelingen kan imidlertid ikke se grunnlag for å anta at dette vernet går noe lenger enn det som følger av EMK og SP.

5.2. Vil et forbud mot hode- og ansiktsplagg i skolen innebære en krenkelse av bestemmelsene om religionsfrihet?

Vi har ovenfor kommet fram til at bruken av hode- og ansiktsplagg som niqab og burka kan tenkes å falle inn under vernet av religionsfriheten. Det neste spørsmålet blir i hvilken grad det kan gjøres inngrep i denne friheten.

5.2.1 EMK artikkel 9

Innledning – tidligere praksis fra EMD

Retten til å ha og ikke ha en religiøs overbevisning og til å skifte religion er absolutt etter EMK artikkel 9. Det kan ikke gjøres inngrep i denne retten. Artikkel 9 annet ledd åpner derimot for at det kan gjøres visse inngrep i retten til å gi uttrykk for sin religion, f.eks. ved klesdrakten. For at det skal kunne gjøres inngrep i denne retten, må de tre vilkårene i artikkel 9 annet ledd være oppfylt. Inngrepet må ha hjemmel i lov, og det må forfølge ett eller flere av de nevnte formålene (hensynet til den offentlige trygghet, den offentlige orden, helse eller moral eller andres rettigheter og friheter). Inngrepet må dessuten være “nødvendig i et demokratisk samfunn”.

Når det gjelder undervisningssituasjonen, kan det være grunn til å skille mellom undervisere på den ene siden og elever eller studenter på den andre. For den første gruppen har EMD lagt vekt på den påvirkningskraften underviserne har i undervisningssituasjonen, jf. Dahlab mot Sveits (2001) og Kurtulmus mot Tyrkia (2006). Den første saken dreide seg om en lærer for svært unge barn, den andre om en professor ved universitetet. Begge sakene ble avvist av EMD som åpenbart ugrunnet. EMD fant med andre ord at statene ikke har brutt artikkel 9 ved å forby henholdsvis læreren og professoren å bruke hijab i undervisningen. Domstolen la blant annet vekt på prinsippet om nøytralitet i

undervisningen og det sekulære systemet i de aktuelle statene. I Dahlab-saken gikk domstolen dessuten inn i en vurdering av signaleffekten ved å bruke hijab, som den mente kan være vanskelig å forene med prinsipper om toleranse og likestilling mellom kvinner og menn.

I to saker har EMD vurdert spørsmålet om forbud mot henholdsvis studenters og elevers bruk av religiøse hodeplagg, jf. storkammersaken Leyla Sahin mot Tyrkia (2005) og Köse og 93 andre mot Tyrkia (2006). Den første saken gjaldt en kvinnelig student som anså det som sin religiøse plikt å bruke hijab. Mens Leyla Sahin gikk på universitetet, ble det innført strengere regler med hensyn til bruken av religiøse symboler. Sahin ble til slutt utvist fra universitetet fordi hun nektet å innrette seg etter reglene. EMD kom til at forbudet må regnes som et inngrep i Sahins rett til å gi uttrykk for sin religion, men at staten hadde oppfylt vilkårene for inngrep i artikkel 9 annet ledd. Det ble også i denne saken lagt vekt på det sekulære systemet i Tyrkia og den politiske signaleffekten bruken av hijab kan ha. I Köse og 93 andre mot Tyrkia (2006) tok EMD stilling til et forbud mot bruk av hijab i en offentlig videregående skole. Klagen ble først og fremst vurdert opp mot første tilleggsprotokoll artikkel 2 og retten til utdanning, men ble funnet åpenbart ugrunnet på alle punkter. Når det gjaldt forholdet til artikkel 9, viste EMD til adgangen til å gjøre unntak fra vernet. Det ble trukket frem at forbudet var generelt utformet og gjaldt alle elever uten hensyn til religiøs overbevisning. Også denne delen av klagen ble funnet åpenbart ugrunnet.

Det fremgår av storkammerets avgjørelse i Sahin-saken – særlig avsnitt 109 – at statene vil ha en betydelig skjonnsmargin (spillerom) til å fastsette regler om disse spørsmål i lys av de nasjonale forhold.

Andre staters rett

Rettstilstanden når det gjelder bruk av religiøse hodeplagg varierer i de europeiske statene. Mens enkelte stater har et absolutt forbud mot bruk av religiøse symboler (inkludert religiøse hodeplagg), synes de fleste statene å ha ingen eller mer begrensede restriksjoner. Også begrunnelsen for å innføre restriksjoner varierer. I Frankrike er for eksempel bruk av fremtredende religiøse plagg eller symboler forbudt i grunnskolen og videregående skole. Begrunnelsen for dette forbudet er at Frankrike anser sekularismen for å være en hjørnestein i det franske verdigrunnlaget.

Nederland har hatt et relativt liberalt syn på bruk av hodeplagg i skolen. Det er imidlertid ansett for å være rettmessig å legge begrensninger på bruk av burka på grunn av nødvendigheten av å kunne identifisere og kommunisere med elevene. Også i Sverige er det innført restriksjoner på bruk av burka og niqab ut fra slike hensyn.

De enkelte vilkårene for å fastsette restriksjoner

a) Hjemmel i lov

Det første kravet i artikkel 9 annet ledd er at inngrepet må være "foreskrevet ved lov". "Lov" kan i denne sammenhengen ikke forstås kun som formell lov i norsk forstand. Også forskrifter gitt med hjemmel i lov vil omfattes av lovskravet. Kravet innebærer på den annen side også at reglene må være tilstrekkelig presise og tilgjengelige for dem de gjelder, jf. blant andre Leyla Sahin mot Tyrkia (2005) avsnitt 84-89. I Köse og 93 andre mot Tyrkia (2006) var kleskodene nedfelt i et reglement som elevene ble gjort kjent med når de startet på skolen. Det er etter dette liten tvil om at et klart forbud i forskrift om ordensreglement vil oppfylle kravet til hjemmel i EMK artikkel 9 annet ledd. Det er opplyst at Kunnskapsdepartementet anser opplæringslova for å gi hjemmel for denne typen regler i forskrift, og vi går som nevnt innledningsvis ikke nærmere inn på det spørsmålet.

b) Inngrepets formål

Etter EMK artikkel 9 annet ledd må inngrepet forfølge ett av følgende formål:

"hensyn til den offentlige trygghet, for å beskytte den offentlige orden, helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter."

I saken Leyla Sahin mot Tyrkia (2005) var det ingen uenighet mellom partene på dette punktet. Storkammeret nøyde seg derfor med å slå fast at inngrepet hadde som mål å beskytte andres rettigheter og friheter og den offentlige orden, jf. avsnitt 99. De samme formålene ble ansett å foreligge i saken Köse og 93 andre mot Tyrkia (2006). I Dahlab mot Sveits (2001) uttalte EMD at de påberopte formålene, skolens nøytralitet og i et større perspektiv den religiøse freden, "unektelig er legitime" og omfattet av artikkel 9 annet ledd. I alle de nevnte sakene behandler EMD kravet til inngrepets formål relativt overfladisk. Hovedtyngden av drøftelsen går på om inngrepet er nødvendig.

Selv om den religiøse og politiske situasjon er helt annerledes i Norge enn i Tyrkia, vil saksutfallet i klagen mot Tyrkia også ha interesse for norske forhold. Særlig vil hensynet til likestilling ha minst samme vekt i Norge. Det samme gjelder virkningen i undervisnings- og skolesituasjonen. Avgjørelsene viser dessuten at det er store variasjoner mellom medlemsstatene når det gjelder regulering av bruken av religiøse symboler og plagg, og at reguleringen i stor grad må avhenge av de nasjonale forholdene, jf. Leyla Sahin mot Tyrkia (2005) avsnitt 109. Det opplyses at Oslo kommune har lagt vekt på at heldekkende ansiktsplagg hvor maksimalt øynene er synlige, hindrer "undervisning, kommunikasjon og identifisering av den enkelte elev". Oslo kommune legger videre vekt på åpenhet og identifisering som verdier av vesentlig betydning for alle elevers samhandling og trygghet.

Etter Lovavdelingens syn har det liten betydning for vurderingen at dersom eleven får redusert utbytte av undervisningen, er det bare en konsekvens av elevens eget valg (motsatt Njål Høstmælingen i Nordisk tidsskrift for menneskerettigheter 2006 s. 245). Synspunktet kunne lettest gjøres gjeldende ved voksenopplæring. Men også her vil et heldekkende hodeplagg påvirke samhandlingen med de andre elevene, og det vil hemme utbyttet av f.eks. språkundervisningen, som det knytter seg stor samfunnsmessig interesse til. For yngre aldersgrupper kan det også reises spørsmål om hvor frivillig bruk av burka og niqab er, særlig når det gjelder barn i barneskolen. Hvis bruk av burka og niqab forstyrrer undervisningen generelt og ødelegger for kommunikasjonen mellom elevene, kan et forbud trolig sies å beskytte "andres rettigheter eller friheter", nemlig de andre elevenes rett til undervisning, som er vernet i EMK protokoll 2 artikkel 1. Oslo kommune nevner også identifisering og hensynet til elevenes trygghet. Hvis man er redd for at uvedkommende ikledd niqab eller burka vil oppholde seg på skolens område og utsette elevene for fare, vil hensynet til "offentlig trygghet", eventuelt "offentlig orden", kunne komme inn.

Det er etter vårt syn klart at en hjemmel for forbud mot bruk av burka og niqab i skolen kan begrunnes ut fra de aktuelle formålene. Om hensynene er tungtveiende nok til å begrunne det foreslåtte forbudet, og rekkevidden av et slikt forbud, vil bli vurdert nedenfor.

c) Nødvendig i et demokratisk samfunn

For at et forbud ikke skal bryte religionsfriheten i artikkel 9, må det i tillegg være "nødvendig i et demokratisk samfunn". Sentralt i denne vurderingen er en forholdsmessighetsvurdering. Behovet for forbudet må vurderes opp mot ulempen for den enkelte ved inngrepet. Inngrepet må ikke gjøres mer inngripende enn det som kreves for å oppnå det bestemte formålet. I denne vurderingen er som nevnt statene ansett å ha en viss skjønnsmargin. Mangelen på felleseuropeiske standarder utvider her skjønnsmarginen ytterligere, jf. Leyla Sahin mot Tyrkia (2005) avsnitt 109. En del land har forbud mot at lærere bruker religiøse symboler i undervisningen. Enkelte land har også forbud mot at elevene bruker visse religiøse symboler i skolen. De fleste medlemmene i Europarådet har likevel ikke noe eksplisitt forbud mot bruk av religiøse symboler for elever i den offentlige skolen. For denne saken kan det imidlertid være interessant å nevne at Sverige og Nederland har ansett et forbud mot niqab og burka i skolen for å være innenfor konvensjonens rammer, jf. ovenfor.

I forholdsmessighetsvurderingen har sakene mot Tyrkia begrenset verdi. Ulikhetene mellom Norge og Tyrkia fører til at begrunnelsen uansett må bli en annen enn i saken om Leyla Sahin. Norge er et stabilt demokrati. Det er ingen som har hevdet at det innebærer noen trussel mot demokratiet at noen få jenter bruker niqab på skolen. Det er heller ikke sannsynlig at disse få jentene vil legge noe stort press på andre muslimske jenter om å ta i bruk samme type hodeplagg. Det skal derfor mye til for at man vil anse et forbud "nødvendig" av helt samme grunner som i Tyrkia.

Fra norsk side vil imidlertid hensynet til likestilling og til at alle skal få likeverdig utdanning være relevante momenter som tilsier at burka og niqab kan forbys. Oslo kommune har også anført hensynet til kommunikasjon, undervisning og identifisering som begrunnelse for det foreslåtte forbudet.

Det er etter vårt syn klart at skolen må ha mulighet til å kunne identifisere eleven, både i forbindelse med eksamen og ellers. Hensynet til identifikasjon kan imidlertid ikke uten videre begrunne et generelt forbud, men bare at eleven viser ansiktet på forespørsel.

Når det gjelder forholdet til andre elever og kommunikasjonen i klassen, vil man i tradisjonell undervisning, hvor kommunikasjonen går fra læreren til elevene, vanskelig kunne si at bruken av niqab eller burka ødelegger undervisningen for andre enn eventuelt de elevene som bruker plaggene. Selv om det er en stor samfunnsmessig interesse i at hver enkelt får et godt utbytte av undervisningen, kan man vanskelig forsvare et forbud med bakgrunn i "andres rettigheter og friheter" ut fra et helt tradisjonelt undervisningsperspektiv. Arbeidsformene i dagens skole omfatter imidlertid langt mer enn den tradisjonelle kateterundervisningen. Elevene er i stor grad avhengige av å kommunisere ikke bare med læreren, men også med hverandre, for eksempel i forbindelse med prosjektarbeid. Som det ofte fremheves, handler kommunikasjon om mye mer enn bruk av stemmen. Det ligger nær å anta at plagg

som dekker store deler av ansiktet, vil virke hemmende på kommunikasjonen. For at elevene skal få fullt utbytte av undervisningen, kan derfor et forbud mot plagg som helt eller delvis dekker elevenes ansikt, bli ansett som nødvendig etter artikkel 9 annet ledd.

I nødvendighetsvurderingen vil det også være relevant å se på hvilke sanksjoner som knyttes til brudd på forbudet. I ordensreglementet er det angitt en lang rekke sanksjoner. Vi forutsetter at de alvorligste sanksjonene, så som bortvisning fra skolen, ikke vil bli benyttet uten at man har gått inn i en dialog med både eleven selv og med foreldre for de mindreårige elevene.

Vi antar på denne bakgrunn at et forbud mot niqab og burka i skolen vil kunne anses som nødvendig etter EMK artikkel 9 annet ledd. Det kan imidlertid reises spørsmål om et slikt forbud kan gjelde utenfor undervisningssituasjonen, særlig hvis det i noen grad også skal gjelde utenfor undervisningsinstitusjonen. Det kan dessuten reises spørsmål om et forbud vil kunne anses som nødvendig ikke bare i grunnskole og videregående skole, men også i voksenopplæringscentre.

Oslo kommune foreslår i utkastet til forskrift om endring av ordensreglementet at forbudet i den nye § 7 a skal gjelde på "skolens og voksenopplæringssentrenes område og når skolen/voksenopplæringssentrene har ansvaret for elevene, jf. § 3 Virkeområde, 6. ledd". I § 3 sjette ledd heter det:

"Skolene/ voksenopplæringssentrene har ansvar for elevene på skolens område. Det vil si i alle typer undervisningslokaler, fellesrom og utearealer og når elevene har undervisning andre steder enn på skolens område, for eksempel i prosjekter, leirskole, studieturer. Dette innebærer at ordensreglementet gjelder når skolen har ansvar for elevene."

Det er ikke sagt uttrykkelig at § 3 syvende ledd om skoleveien skal gjelde også for det foreslåtte forbudet. Hvis det ikke er ment å skulle gjelde, bør unntaket presiseres i utkastet § 7 a.

Når det gjelder hensynet til "andres rettigheter og friheter", med andre ord de andre elevenes rett til undervisning, rekker ikke begrunnelsen lenger enn undervisningssituasjonen. I den grad undervisningen skjer utenfor klasserommet, for eksempel i forbindelse med prosjektarbeid, vil begrunnelsen også omfatte disse situasjonene. Forbudet i pauser eller friminutt må derimot begrunnes i andre hensyn, for eksempel den sosiale samhandling mellom elevene i alminnelighet eller hensynet til likestilling. Vi vil for øvrig påpeke at et generelt forbud mot hodeplagg som dekker deler av ansiktet også vil omfatte bruk av lue godt trukket ned til øynene kombinert med et skjerf godt trukket opp over nesen, noe som kan være upraktisk i et vinterlig Norge.

Det kan som nevnt reises spørsmål om et forbud også kan gjøres gjeldende i voksenopplæringen. Det må antas at voksne personer ikke i samme grad vil la seg påvirke av personer iført burka og niqab. Graden av frivillighet vil dessuten øke med alderen. På den annen side driver voksenopplæringssentrene blant annet norskundervisning for nyankomne innvandrere, og det kan være særlig viktig å se medelevenes ansikt og mimikk når man deltar i språkopplæring.

Konklusjon

Lovavdelingen er etter dette kommet til at et forbud mot plagg som helt eller delvis dekker elevenes ansikt i undervisningssituasjonen ikke vil være i strid med EMK artikkel 9. Det samme vil trolig gjelde for voksenopplæring og på skolens område i pauser og lignede utenfor undervisningssituasjonen. Et forbud som også skal gjelde på skoleveien, kan ikke godt begrunnes i undervisningsrelaterte hensyn og vil kunne stå i et tvilsomt forhold til EMK artikkel 9.

5.2.2 SP artikkel 18 og barnekonvensjonen artikkel 14

Etter SP artikkel 18 tredje ledd må et inngrep i religionsfriheten ha hjemmel i lov, være nødvendig og ha ett av følgende formål:

"den offentlige sikkerhet, orden, helse eller moral, eller andres grunnleggende rettigheter og friheter"

Vurderingen vil i all hovedsak bli den samme som etter EMK artikkel 9. Vi vil derfor ikke gå nærmere inn på de ulike vilkårene, men bare kort nevne en avgjørelse fra FNs menneskerettskomité som tilsynelatende kan stå i motstrid til EMDs avgjørelse i Leyla Sahin-saken.

Saken Raihon Hudoyberganova mot Uzbekistan (2005) gjaldt en kvinnelig student som brukte hijab. Læringsstedet innførte et forbud mot bruk av religiøse klesdrakter. Etter å ha nektet å innrette seg etter de nye reglene ble kvinnen utvist fra instituttet. FNs menneskerettskomité kom frem til at bruken av

religiøse plagg er omfattet av retten til å gi uttrykk for sin religiøse overbevisning, og at et forbud mot religiøse klesdrakter kan tenkes å innebære et brudd på artikkel 18 annet ledd. Det spesielle med denne saken er at staten ikke hadde anført noen grunner for at forbudet skulle være nødvendig etter artikkel 18 tredje ledd. På denne bakgrunn konstaterte komiteen brudd på artikkel 18. Komiteen gikk dermed ikke inn på mulighetene for å gjøre inngrep i religionsfriheten. Avgjørelsen gir derfor liten veiledning for spørsmålet om hvordan Oslo kommunes forslag vil stå seg i forhold til SP artikkel 18.

Barnekonvensjonen artikkel 14 nr. 3 åpner for begrensninger i religionsfriheten når det er bestemt i lov og er nødvendig av hensyn til den offentlige trygghet, orden, helse eller moral eller andres grunnleggende rettigheter eller friheter. Bestemmelsen har samme ordlyd som SP artikkel 18 nr. 3. Det taler for at barnekonvensjonen artikkel 14 på dette punktet blir å tolke som SP artikkel 18, og vi kan ikke se at det foreligger grunnlag for å anta at et forbud mot hode- eller ansiktsplagg som er forenlig med EMK artikkel 9, vil komme i strid med vernet for religionsfriheten etter SP eller barnekonvensjonen.

6. Vil et forbud mot hode- og ansiktsplagg innebære diskriminering i strid med menneskerettighetene?

Et forbud som foreslått av Oslo kommune kan også reise spørsmål i forhold til diskrimineringsbestemmelser. EMK artikkel 14 fastslår at:

”Utøvelsen av de rettigheter og friheter som er fastlagt i denne konvensjon skal bli sikret uten diskriminering på noe grunnlag slik som kjønn, rase, farge, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, tilknytning til en nasjonal minoritet, eiendom, fødsel eller annen status.”

Ovenfor har vi kommet til at det foreslåtte forbudet kan tenkes å falle inn under artikkel 9 om religionsfrihet, jf. punkt 5.1. Forbudet vil i så fall også måtte oppfylle kravene i artikkel 14 til ikke å diskriminere. En liknende bestemmelse om diskriminering finnes i SP artikkel 26.

Forbudet som er foreslått, er generelt utformet og rammer ”plagg som helt eller delvis dekker elevenes ansikt”. Det kan derfor tenkes situasjoner hvor en elev vil bli bedt om å ta av et skjerf som dekker munn og nese, eventuelt en cap trukket ned over øynene. Bakgrunnen for ønsket om et slikt forbud finner vi imidlertid i debatten om bruk av niqab i skolen. Selv om forbudet er generelt utformet, kan det tenkes at det vil ramme én bestemt gruppe, muslimske jenter, i så stor grad at det kan reises spørsmål om det kan sies å innebære en indirekte diskriminering. Dette må imidlertid ses i lys av hvilke hensyn som bærer forbudet, idet en saklig forskjellsbehandling ikke vil stride mot konvensjonsvernet mot diskriminering.

Forslaget til forbud er blant annet begrunnet i pedagogiske hensyn. Dette vil stille seg likt enten det er tale om et religiøst plagg eller ikke. Også andre hensyn som kan ligge bak forbudet, vil i all hovedsak gjelde like godt for religiøse og andre hode- og ansiktsplagg. Etter Lovavdelingens syn er det ikke grunn til å tro at et forbud som er rettsmessig i forhold til konvensjonsvernet for religionsfriheten, vil stride mot diskrimineringsvernet.

Vår saksbehandler: Camilla Schie

Direkte tlf: 23 30 14 04

E-post: camilla.schie@utdanningsdirektoratet.no

Vår dato:

20.06.2006

Deres dato:

Vår referanse:

2006/1156

Deres referanse:

Kunnskapsdepartementet
V/ OAS
Postboks 8119 Dep

0032 Oslo

Bruk av hode – og ansiktsplagg i skolene

Utdanningsdirektoratet har i brev av 20.03.06 fått en forespørsel fra Oslo kommune, Byrådsavdelingen for barn og utdanning angående bruk av hode- og ansiktsplagg i skolene.

Oslo kommune skriver blant annet følgende:

”Byrådsavdelingen for barn og utdanning har gjennom Utdanningsetaten mottatt henvendelser fra enkelte skoler om bruk av hode- og ansiktsplagg som hindrer effektiv undervisning og kommunikasjon med enkelte elever.

Ut fra undervisningsmessige hensyn er det uheldig dersom elever bærer antrekk som helt eller delvis tildekker ansiktet. Det oppnås liten øyekontakt, og dersom også nese og munn tildekkes forhindres normal kommunikasjon. Dersom hele ansiktet dekkes kan den enkelte lærer få problemer med å identifisere eleven. Ansiktsuttrykk er en sentral del av kroppsspråket og utgjør en sentral samhandling mellom lærer og elev i skolehverdagen. Tildekking er også uheldig ut fra pedagogiske hensyn. En lærer bør kunne observere en elevs reaksjoner, som glede, iver, irritasjon, sinne eller fortvilelse. Et annet aspekt i tilknytning til disse forhold er hensynet til samhandling mellom elevene innenfor skolens fellesarealer, også for å kunne identifisere personer som oppholder seg på skolens område i skoletiden.”

Oslo kommune understreker at hodeplagg hvor ansiktet er fullt synlig ikke representerer noe problem for skolene, men kommunen vil ha vurdert hvorvidt det er adgang til å forby bruk av antrekk som helt eller delvis tildekker ansiktet. Oslo kommune ber om en tolkning av opplæringsloven § 2-9 i forhold til bruk av hode- og ansiktsplagg i skolene.

Saken reiser to problemstillinger. For det første må det tas stilling til hvorvidt det foreligger hjemmel i opplæringsloven for å regulere bruken av hode- og ansiktsplagg i skolen. For det andre må en eventuell slik hjemmel vurderes i forhold til religionsfriheten.

1. Hjemmel i opplæringsloven

Det finnes ingen bestemmelser i opplæringsloven som regulerer hvordan elevene skal kle seg når de er på skolen. Vi har imidlertid bestemmelser om ordensreglement og liknende for grunnskolen i opplæringsloven § 2-9 og for videregående skole i § 3-7. Utdanningsdirektoratet mener bekledning kan reguleres i skolenes ordensreglement, og viser her til svar i Stortingets spørretime 4/2-04. Ordensreglementet må ikke stride mot elevenes rettigheter eller plikter beskrevet i opplæringsloven eller andre lover.

Dersom hode – og ansiktsplagg dekker hele eller deler av ansiktet, og slike plagg hindrer undervisning, kommunikasjon og identifisering i forhold til de enkelte elevene, så mener Utdanningsdirektoratet at bruken av slike plagg kan reguleres i ordensreglementet.

Direktoratet har vært i kontakt med det svenske Skolverket i sakens anledning. Skolverket har foretatt en utredning om bruk av burqa/niqab i skolen. Denne utredningen, og to brev om henholdsvis bruk av burqa/niqab og hijab/skaut ligger vedlagt til orientering. I Sverige har Skolverket tillatt forbud mot burqa/niqab, da de mener hensynet til skolens pedagogiske oppdrag må være overordnet i diskusjonen om burqa/niqab skal tillates eller ikke. Læreplaner og kursplaner forutsetter dialog og kommunikasjon mellom lærer og elev, noe som vanskeliggjøres dersom læreren ikke kan se elevens ansikt. Skolverket har imidlertid framholdt at man ikke anbefaler et slikt forbud uten å ha en diskusjon om hvorfor jentene vil bære burqa og hvordan omgivelsene ser på dette. Når det gjelder skaut/hijab derimot, har Skolverket uttalt at dette ikke kan forbys, da dette innebærer at elever av religiøse grunner stenges ute fra skolen.

2. Forholdet til religionsfriheten

Dersom det foreligger lovhjemmel til å regulere bruk av hode- og ansiktsplagg i skolene, blir problemstillingen hvorvidt dette er i strid med religionsfriheten jf grunnloven § 2, Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) art 9 og Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) art 18.

Europarådets menneskerettighetsdomstol (EMD) har avsagt noen dommer om religionsfrihet versus forbud mot bruk av hijab/skaut, senest Leyla Sahin-dommen. (Case of Leyla Sahin v. Turkey, Judgment of 10 November 2005, Application No.44774/98)

I denne saken nedla universitetsledelsen i Istanbul forbud mot bruk av hijab. Den tyrkiske kvinnen Leyla Sahin hadde brukt hijab i de fire årene hun hadde studert medisin. Fordi Leyla Sahin nektet å fjerne hodeplagget til tross for forbudet, så nektet Universitetet henne innskriving, deltakelse i undervisningen

og å avlegge skriftlig eksamen. Leyla Sahin fulgte sin religiøse overbevisning om å bruke hijab, og fikk derfor ikke fullført studiet. Leyla Sahin brakte saken inn for tyrkiske domstoler og tapte i alle instanser, og hun tapte også saken for Europarådets menneskerettighetsdomstol. I dommen slår domstolen fast at forbudet mot å bære hijab var et inngrep i Leyla Sahins religionsfrihet, siden Sahin anså det som sin religiøse plikt å gå med hijab. Dersom det skal foretas inngrep i religionsfriheten, må inngrepet tilfredsstillende kravene i EMK art 9 nr.2. EMD fant at det forelå hjemmel i lov og at forbudet primært skulle beskytte andres rettigheter og friheter og den offentlige orden. Domstolen mente også at det siste vilkåret om at inngrepet var nødvendig i et demokratisk samfunn var oppfylt. EMD framholdt at det kan være nødvendig å verne om sekulariteten for å beskytte det demokratiske systemet i Tyrkia. EMD viste også til Tyrkias historie og det spesielle forhold at Tyrkia både har ett ben i Europa og i Asia. EMDs konklusjon ble dermed at inngrepet i Leyla Sahins religionsfrihet kunne forsvares gjennom artikkel 9 nr. 2.

Direktoratet mener at denne saken har begrenset verdi for Norge, på bakgrunn av de store historiske og kulturelle forskjellene mellom det tyrkiske og det norske samfunn. Fordi Norge har en statskirkeordning, jf grunnloven § 2, og en kristen formålsparagraf i grunnskolen, jf opplæringsloven § 1-2, kan det være grunnlag for å stille strengere krav til argumentasjon dersom vi skal ha et liknende forbud i Norge.

Litteratur og praksis på området gir ikke svar på problemstillingen. Utdanningsdirektoratet har vært i kontakt med Senter for menneskerettigheter som gir uttrykk for at forholdet er uavklart.

3. Oppsummering

Direktoratet mener at opplæringsloven gjennom ordensreglementsreglene gir grunnlag for å regulere hode- og ansiktsplagg som dekker hele eller deler av ansiktet. Direktoratet påpeker imidlertid at så lenge rettstilstanden i forhold til EMK og SP er uavklart, kan det kan reises spørsmål ved grunnlaget for et slikt forbud. Det kan derfor være hensiktsmessig å forelegge direktoratets brev for Justisdepartementets lovavdeling.

Med vennlig hilsen

Erik Bolstad Pettersen
områdedirektør

Lars Gunnar Nag
avdelingsdirektør

Saksfremlegg

12.03.10

Sak 16/10:

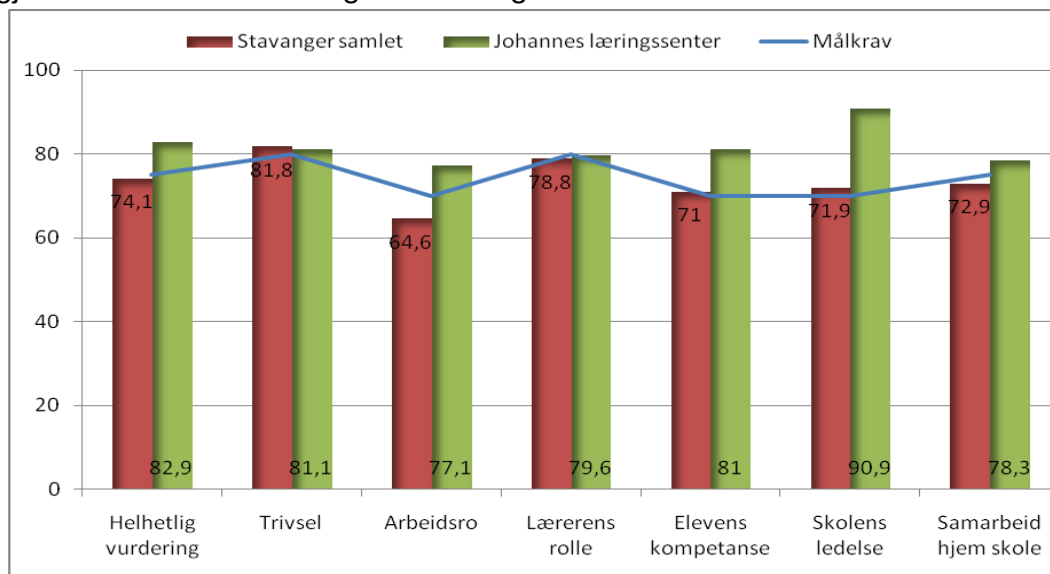
FORELDREUNDERSØKELSEN PÅ GRUNNSKOLE BARN 2009

Vedtak (enstemmig):

Styret tar saken til orientering

Hva saken gjelder

Vedlagt følger resultatene fra foreldreundersøkelsen 2009 grafisk fremstilt per indikator. Den grafiske presentasjonen viser Johannes Læringssenter sine resultater sammenlignet med gjennomsnittet for Stavanger samlet og kommunens målkrav.

Johannes Læringssenter får gode tilbakemeldinger i foreldreundersøkelsen. Vi skårer over snittet for Stavangerskolen på nesten alle måleindikatorer. Vi er svært godt fornøyd med resultatene, og vi vil takke alle foresatte som på denne måten gir nyttig tilbakemelding og innspill til å videreutvikle Johannes Læringssenter.

Forslag til vedtak:

Styret tar saken til orientering

Knut J. Tveit
rektor

Saksfremlegg

01.03.10

Sak 17/10:

MEDARBEIDERUNDERSØKELSEN 2009 PÅ JOHANNES LÆRINGSSENTER

Vedtak (enstemmig):

Styret tar saken til orientering.

Hva saken gjelder

Alle ansatte har fått utdelt en folder "stavangerinfo" der hovedresultatene er presentert samt et skriv med gjennomgang av svarene på senteret og fordelingene på de ulike områdene. Grenseverdiene i "trafikklyset" er:

Rød verdi 0-55,9: Krever at det raskt iverksettes tiltak for forbedringer.

Gul verdi 56-77,9: Til observasjon. Forbedringstiltak vurderes.

Grønn verdi 78-100: Måloppnåelse. Utfordringen er vedlikehold.

Det videre arbeid gjennomføres med en medarbeidersamtale mellom ansatt og nærmeste leder. Iverksetting av tiltak der vi har "røde" verdier blir vurdert etter at alle samtalene er gjennomført. I tillegg foreslår rektor at hele medarbeiderundersøkelsen ble en del av MIKS-prosjektet til høsten - der siste modul er *"Den flerkulturelle arbeidsplassen"*. Styringsgruppen og faggruppen for MIKS får vurdere medarbeiderundersøkelsen sin plass i denne modulen.

Tabellen på neste side viser svarene på medarbeiderundersøkelsen som ble gjennomført i høst. Skuffende svak svarprosent på Johannes Læringssenter - 59.6 % svarte i 2009 mot 77,0 % i 2008. For kommunen som helhet var svarprosenten 73,5 %. Tabellen viser svarene på undersøkelsens ulike tema fordelt på de ulike områdene og for senteret samlet.

Forklaring på forkortelsene i tabellen

F: Førskole - Innføringsbarnehage og tospråklige assistenter

GI: Grunnskole Barn Inne - Innføringsskole

GU: Grunnskole Barn Ute - Tospråklige lærere

V: Voksenopplæring - Norskavdeling, spesialpedagogikk og grunnskole voksen

S: Service - Drift og Inntak, Kvalifisering og Introduksjonsprogram

JLS: Johannes Læringscenter samlet

INDIKATOR	SPØRSMÅL	F 74%	GI 46%	GU 62%	V 56%	S 58%	JLS 60%
Helhetlig vurdering	Samlet sett, hvor fornøyd er du med din arbeidssituasjon?	84,5	81,1	77,1	81,9	75,4	80,3
Nærmeste leder		84,5	74,7	80,4	78,7	69,3	78,7
	Min nærmeste leder har nødvendig faglig kompetanse for stillingen	86,8	76,7	86,0	87,4	71,2	84,0
	Min nærmeste leder har nødvendige lederegenskaper	85,0	81,1	78,9	78,7	76,0	79,8
	Jeg vet hvilke krav og forventninger min nærmeste leder har til meg	82,4	71,1	80,5	79,8	66,1	77,8
	Jeg får tilbakemeldinger på utført arbeid fra min nærmeste leder	82,9	64,4	78,8	70,0	66,7	73,9
	Jeg opplever at min nærmeste leder er opptatt av mine oppgaver og støtter meg aktivt i arbeidet	85,0	80,0	78,1	79,3	65,5	78,2
Medarbeider-samtalen	Jeg opplevde medarbeidersamtalen som nyttig for min arbeidssituasjon	83,3	81,5	75,1	72,2	80,8	77,1
Verdier og etikk		82,1	76,1	76,1	65,9	71,0	73,3
	Kommunens felles verdigrunnlag er: er til stede - vil gå foran - skaper framtiden. Min arbeidsplass kjennetegnes av disse verdiene	85,6	78,9	75,6	68,8	74,5	75,7
	På min arbeidsplass jobber vi aktivt med etiske problemstillinger	79,5	73,3	76,8	65,2	67,3	72,2
Overordnet ledelse		87,7	72,2	79,5	64,5	71,1	74,1
	Den overordnede ledelsen bidrar til å formidle og følge opp vår visjon og vårt verdigrunnlag	87,6	72,2	78,5	69,3	78,4	76,7
	Den overordnede ledelsen er tydelig	88,0	73,3	79,6	66,4	67,8	74,5
	Den overordnede ledelsen er samlende	87,1	71,1	80,3	59,0	67,8	71,7
Samarbeid		84,4	79,9	76,6	78,9	79,2	79,6
	Samarbeidsmiljøet oppleves som tilfredsstillende	78,2	82,2	72,7	79,5	78,9	77,7
	Det er en kultur for å yte en ekstra innsats når det er nødvendig	84,4	80,0	73,3	83,3	82,1	81,1
	Som kolleger støtter vi hverandre	86,5	82,2	86,4	84,8	81,9	84,9
	Konflikter blir løst så tidlig som mulig	84,8	70,8	72,2	64,6	72,5	72,6
Likeverdig arbeidskultur	Jeg opplever at alle ansatte på min arbeidsplass behandles likeverdig	82,7	83,3	73,7	73,0	74,1	76,1
Organisering av arbeidet		85,8	83,0	80,2	83,6	82,5	83,0
	Jeg inviteres til å delta når arbeidet planlegges og oppgaver fordeles	88,1	71,1	76,7	75,6	71,9	77,6
	Jeg blir gitt selvstendig ansvar og myndighet for gjennomføring av arbeidsoppgaver	93,8	93,3	86,5	89,4	89,5	89,9
	Jeg opplever at det er klart definerte mål for min arbeidsplass	83,3	73,3	81,1	80,0	79,5	80,4
	Det er samsvar mellom min kompetanse og mine arbeidsoppgaver	84,5	84,4	77,1	88,9	80,2	83,6
	Det er forståelse for at det kan gjøres feil	83,1	88,9	78,8	84,0	88,3	83,5
	Det er klima for nytenkning og utprøving på arbeidsplassen	81,0	86,7	80,6	84,2	86,5	83,3
INDIKATOR	SPØRSMÅL	F	GI	GU	V	S	JLS

Faglig og personlig utvikling	Jeg har mulighet til å skaffe meg ny kompetanse som er relevant i min arbeidssituasjon	88,9	94,4	81,7	74,9	80,1	81,5
Arbeidsomfang	Det er samsvar mellom de krav som stilles og den tid jeg har til rådighet	82,9	57,8	64,5	77,8	74,3	73,7
Trivsel og motivasjon		91,0	89,6	85,3	87,7	83,0	87,3
	Jeg trives på jobben	90,5	90,0	84,2	89,9	84,2	87,8
	Jeg trives med arbeidsoppgavene mine	90,5	86,7	83,5	87,7	79,5	86,0
	Jeg opplever at min innsats er viktig for å nå arbeidsplassens mål	92,1	92,2	88,2	85,9	85,4	88,1
Service og kvalitet		90,5	75,5	80,8	74,7	76,7	79,7
	Det er klarlagt hva som menes med kvalitet og service på min arbeidsplass	89,7	68,9	78,1	70,1	74,5	76,5
	På min arbeidsplass opptrer vi med respekt og serviceinnstilling overfor brukerne	92,5	87,8	81,6	85,0	80,7	85,3
	Vi er opptatt av å få tilbakemelding fra brukerne	89,3	71,1	78,8	71,7	76,6	77,6
	Tilbakemeldinger fra brukerne nyttes for å forbedre tjenestene	90,9	77,8	84,7	71,3	75,2	79,8
Arbeidsvilkår		84,7	81,1	71,0	82,5	84,4	80,3
	Helse, miljø- og sikkerhet blir ivaretatt på arbeidsplassen min (fysisk og psykososialt arbeidsmiljø)	86,8	77,8	68,1	77,3	78,9	77,2
	Arbeidsplassen min er tilrettelagt slik at jeg unngår fysiske belastningsskader	80,0	77,8	69,7	78,5	80,7	77,1
	Jeg føler meg trygg i ansettelsesforholdet mitt	84,2	84,4	72,1	89,4	88,9	83,6
	Ordninger som permisjoner, pensjonsordninger, ferie, avspasering m.v. er tilfredsstillende	89,7	84,4	78,5	85,0	88,3	84,9
Engasjement		93,3	91,7	84,5	84,8	89,2	87,6
	Jeg føler ansvar for arbeidsplassens samlede resultater	93,4	88,9	83,2	83,3	88,3	86,4
	Jeg er villig til å ta på meg nye utfordringer	93,6	94,4	85,8	85,9	89,5	88,5
Stolthet	Jeg er stolt av arbeidsplassen og omtaler den positivt utad	94,0	92,2	87,9	88,4	93,0	90,3
Oppfølging	På min arbeidsplass arbeider vi aktivt med resultatene fra medarbeiderundersøkelsen	83,8	69,4	82,7	61,7	71,9	73,6
Lønn	Jeg får en tilfredsstillende lønn i forhold til hva jeg kan oppnå i tilsvarende stillinger andre steder	72,4	71,6	72,6	76,3	75,2	74,2

Forslag til vedtak:

Styret tar saken til orientering.

Knut J. Tveit
rektor

Saksfremlegg

02.03.10

Sak 18/10:

**KOMMENTARER TIL "OPPLÆRINGSTILBUDET TIL
MINORITETSSPRÅKLIGE BARN, UNGE OG VOKSNE" -
DELINNSTILLING FRA UTVALG OPPNEVNT KGL. RES. 24. OKTOBER
2008. AVGITT TIL KUNNSKAPSDEPARTEMENTET 2. DESEMBER
2009.**

Vedtak (enstemmig):

1. Styret tar saken til orientering.
2. Saken oversendes Direktør for Oppvekst og levekår.

Hva saken gjelder

14. februar 2010 fikk Johannes Læringssenter følgende melding fra Matias Nissen-Meyer - sekretariatsleder i Østbergutvalget:

"Utvalget for gjennomgang av opplæringstilbudet til minoritetsspråklige barn, unge og voksne (Østbergutvalget) - Stavanger

Utvalget for gjennomgang av opplæringstilbudet til minoritetsspråklige barn, unge og voksne (Østbergutvalget) har nylig avlevert en delinnstilling med hovedvekt på barnehage og grunnskole. Utvalget er gitt frist til 1. juni 2010 til å avgi sin endelige rapport. I den endelige rapporten vil også barnehage, grunnskole og andre temaer som tas opp i delinnstillingen inngå. De vurderinger og forslag som fremkommer i delinnstillingen, er derfor å betrakte som foreløpige.

Utvalgets delinnstilling samt mandat er vedlagt. Delinnstillingen er også tilgjengelig på Kunnskapsdepartementets nettsider:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/aktuelt/nyheter/2010/delrapport-om-opplaringstilbudet-til-min.html?id=590248>

Som en del av utvalgets arbeid har det vært foretatt en rekke reiser og møter i ulike deler av landet. I forbindelse med utvalgets videre arbeid frem mot endelig rapport, vil det fortsatt være av stor nytte å kunne trekke på foreliggende kunnskap og erfaring. I tilfelle dere skulle ha anledning, vil utvalget gjerne motta kommentarer og innspill til delinnstillingen eller til øvrige deler av mandatet. Av hensyn til utvalgets frist for avgivelse av endelig rapport, bes det om at eventuelle kommentarer oversendes utvalget fortrinnsvis innen 1. mars 2010.

På forhånd takk!

mvh
Matias Nissen-Meyer
sekretariatsleder"

Kommentarer fra Johannes Læringscenter

Johannes Læringscenter har kommentert følgende fire punkter knyttet opp mot utvalgets delinnstilling:

1. Opplæring etter § 2.8.
2. Innføringsskolen som virkemiddel i integreringsprosessen
3. Første årstrinn i innføringsskolen
4. Lærerkompetanse

1. OPPLÆRING ETTER § 2.8

Utvalget påpeker i sin delinnstilling at det innenfor gjeldende regelverk ikke er

"[---] anledning til tilrettelegging av annet enn norsk med hjemmel i opplæringslovens § 2.8. I forhold til tilrettelegging i andre fag må det vurderes om eleven har behov for spesialundervisning."
(s. 186)

Utvalget sier at det vil vurdere om det er nødvendig med en lovendring for å gjøre det mulig å tilrettelegge i andre fag enn norsk ut fra språklige hensyn uten å måtte fatte enkeltvedtak etter § 5.1. Utvalget ser med andre ord behovet for å la kartet følge terrenget i stedet for at terrenget skal følge kartet, slik systemet oppleves å være i dag. Det vil si at man kan drive tilpasset opplæring for språklige minoriteter uten å måtte kalle det for spesialundervisning og definere det til § 5.1 med IOP for hver enkelt elev.

En lovendring som åpner for at § 2.8 også innebærer tilrettelegging i andre fag i Kunnskapsløftet vil ubetinget være av det gode for læringssituasjonen for de minoritetsspråklige elevene. En ting er den situasjonen som disse elevene møter i en innføringsklasse eller på en innføringsskole. Disse læringsarenaene synes per i dag å tilrettelegge for de minoritetsspråklige elevenes læringsutbytte også i andre fag enn norsk.

En annen situasjon er den som møter eleven når eleven overføres til sin nærscole og skal gå i klasse med majoritetsspråklige elever. Selv om eleven da fremdeles er en § 2.8-elev, vil nærskolen være i sin fulle rett til ikke å tilrettelegge for eleven i andre fag enn norsk. Dette til tross for at eleven, all den tid eleven ikke er i språklig stand til å følge ordinær undervisning i norsk(faget) heller ikke er det i øvrige fag. I praksis får dermed morsmålslæreren en for stor oppgave med å følge faget opp i TFO-tiden som ofte er begrenset til 1 time i uken. Da sier det seg selv at det er begrenset hvor mye av det gjennomgåtte stoffet eleven og læreren har tid til å gå nærmere inn på.

I sin rapport *Virkninger av tilpasset språkopplæring for minoritetsspråklige elever* (Vivo 10/07) påpeker Anders Bakken at minoritetsspråklige elever skårer dårligere enn majoritetsspråklige på nasjonale prøver i lesing, engelsk og matematikk gjennom hele

grunnskoleløpet (Bakken 2007:14). Han drøfter hvilke årsaker dette kan ha, men kommer ikke med noen entydig forklaring. Etter vår mening kan derfor Østbergutvalget ha kommet med en viktig påpekning i forhold til å muligens forklare disse divergensene mellom de majoritetsspråklige og de minoritetsspråklige elevene: Det er ikke tilstrekkelig med en systematisk tilrettelegging i *faget* norsk, men på *språket* norsk, med andre ord i alle skolefag. På Johannes læringssenter har vi et uttrykk for dette: "Vi er alle norsklærere." Med dette mener vi at det må være utbygging av og tilrettelegging for økt norskkompetanse som må være enhver lærers hovedanliggende, uansett om faget "egentlig" er naturfag, matematikk eller samfunnsfag. Vi mener at denne tilrettelegging også er nødvendig etter at eleven har sluttet i innføringsklassen eller på innføringsskolen og at den bør ivaretas i det videre skoleløpet inntil eleven faktisk er flink nok i norsk til å følge ordinær opplæring på norsk.

VÅRE ANBEFALINGER

Vi vil på det sterkeste tilråde en lovendring på dette og støtter utvalgets refleksjoner omkring dette punktet. Etter vår mening bør loven hjemle en rettighet til tilrettelagt opplæring i alle deler av Kunnskapsløftet så lenge eleven ikke kan tilstrekkelig norsk til å kunne ha godt faglig utbytte av fagene. Så kan loven også inneholde noe om rollen til den tospråklige opplæringen i dette bildet.

2. INNFØRINGSSKOLEN SOM VIRKEMIDDEL I INTEGRERINGSPROSESSEN

Innføringsskolen omtales som modell 2 i utvalgets delinnstilling (side 175ff). Utvalget framfører argumenter både for og i mot en slik ordning i sin vurdering av modellen (s. 185ff).

I Stavanger har vi erfaring med både modell 1 – innføringsklasser og modell 2 – innføringsskole:

- I oppstarten var det Våland skole, som er en ordinær grunnskole, som huset den flerspråklige mottaksskolen, kalt Flerspråklig ressurscenter. Hensikten var den samme som utvalget påpeker kan være en positiv gevinst, nemlig snarlig tilhørighet på trinn og gradvis inkludering i klasse på skolen for deretter å overføres til nærskolen. Erfaringene med denne ordningen var ikke udeelt positive: Flerspråklig ressurscenter, som mottaksskolen ble kalt her, ble lett en egen "øy" i skolen, og elevene ble slett ikke så inkludert i skolemiljøet som en skulle anta, først og fremst på grunn av språklige utfordringer.
- Etter en del år på Våland skole besluttet Stavanger kommune at det flerspråklige ressurscenteret skulle samlokaliseres med Johannes voksenopplæring for sammen å bli Johannes læringssenter. En av årsakene til samlokaliseringen var rammemessig betinget, som økonomi, plassmangel og stordriftsfordeler. En annen årsak var sosial: det var ønskelig å ha foreldre og barn på samme sted i en oppstartsfasen. Dette poenget har også blitt påpekt fra Kristiansand (delinnstillingen s. 185).

Som utvalget påpeker, fins det forskjellige måter å inkludere og integrere de minoritetsspråklige barna i norsk skole på. For alle måtene gjelder at det overordnede målet er at barna skal bli så flinke i norsk at norsk kan fungere som opplæringspråk.

- EN TILNÆRMINGSMÅTE er å sette de minoritetsspråklige barna direkte inn i en ordinær norsk grunnskole uten særlig tilrettelegging, verken i form av særskilt norsk, morsmål eller tospråklig fagopplæring. Utvalget synes ikke å kommentere en slik tilnærmingsmåte, og vi anser den dermed som uaktuell.
- EN ANNEN TILNÆRMING vil være å sette de minoritetsspråklige barna direkte inn i en ordinær skole, men med tilrettelegging, for eksempel i form av særskilt norskopplæring og med støtte i morsmålet. En slik tilnærmingsmåte brukes i barnehagesektoren, og det legges vekt på at de språkstimulerende tiltakene skal bidra til at de minoritetsspråklige barna på denne måten tilegner seg norsk i et majoritetsspråklig miljø.
- EN TREDJE TILNÆRMING vil være å ha barna i en egen gruppe eller skole. Disse to måtene, i utvalgets delinnstilling kalt modell 1 og modell 2, bygger på den samme tankegangen, nemlig først å sette elevene i stand til å kommunisere på norsk før de inkluderes i det majoritetsspråklige læringsmiljøet fullt og helt. Denne tilnærmingsmåten er den som praktiseres i Norge, i alle fall så fremt kommunen er av en viss størrelse og det er grunnlag for å danne egne grupper av de minoritetsspråklige elevene. Som nevnt i avsnittet over har vi erfaring med både modell 1 og modell 2. Vi ser tydelige fordeler med modell 2. I det følgende vil vi forklare hvorfor.

2.1. For mye ansvar for de majoritetsspråklige elevene?

For det første kan det synes for ambisiøst å skulle pålegge de norskspråklige elevene på den aktuelle skolen å ta ansvar for at de minoritetsspråklige elevene som ikke snakker særlig mye norsk, inkluderes i lek og sosialt samvær. Dette opplevde vi i perioden på Våland skole, både i den uformelle leken i friminuttene, men også i organisert samvær for eksempel i gym. Særlig vil dette være en utfordring dersom antallet minoritetsspråklige elever er stort i forhold til antallet majoritetsspråklige. Resultatet kan snarere bli utrygghet heller enn trygghet for de minoritetsspråklige elevene. For de majoritetsspråklige elevene betyr en slik ordning at de ofte vil måtte starte på nytt i å lage vennskapsbånd. De minoritetsspråklige elevene vil komme til å flytte bort fra den aktuelle skolen for å starte på sin nærscole, og en slik gjennomstrømming av elever vil på lengre sikt bidra til at de majoritetsspråklige elevene vegrer seg mot å involvere seg i de minoritetsspråklige barna rett og slett fordi de ikke representerer varige vennskapsrelasjoner.

2.2. Ulike strategier for språklæring og språktilegnelse

For det andre har barn ulike strategier i tilnærmingen til et nytt språk. Noen bruker aktivt strategier som fremmer kommunikasjon og sosialt samspill, mens andre barn ikke mestrer dette (Bergreen og Tenfjord 1999:345ff og Kibsgaard og Husby 2002:56ff). Dersom et barn intuitivt behersker en fruktbar veksling mellom sosiale, kognitive og kommunikative strategier, vil dette barnet i omgang med barn som har målspråket som morsmål, kunne etablere tilstrekkelig kontakt til å få innputt på målspråket. Denne innputten vil i neste omgang kunne føre til utvikling av språklige ferdigheter på

andrespråket, særlig dersom den er kontekstuell og intuitiv. Det er imidlertid ikke slik at denne typen strategier er til stede i alle barn, og dersom barnet ikke behersker denne strategivekslingen, vil det bli vanskelig å nyttiggjøre seg den potensielle språklige innputten som omgir barnet. I tillegg til at barnet må mestre slike strategier, vil de aldersadekvate kravene til språklige ferdigheter virke sterkere inn jo eldre barnet er.

Utvalget påpeker selv at det kan være vanskelig for minoritetsspråklige barn å samhandle med majoritetsspråklige barn i en barnehagesituasjon, og at dette skyldes både språklige ferdigheter og kompetanse i lek og sosialt samspill. På vårt opplæringscenter har vi både barnehage og barneskole, og personalet har til en viss grad vekslet mellom å arbeide i barnehagen og i de lavere trinnene på barneskolen.

De lærerne som har denne typen erfaring, understreker at de observasjonene som utvalget selv påpeker på side 78 i sin delinnstilling, også gjelder for barneskolen: det er viktig å få trene på koder som brukes i lek gjennom modellering, ved stillasbygging og gjennom bruk av morsmålet i samspill med norskinnlæringen. For øvrig viser utvalget selv, i kapittel **5.6.2. Forskning om barnehagen som sosial integreringsarena**, til forskning som understreker det problematiske ved å bruke majoritetsspråklige arenaer på denne måten.

2.3. Innføringsklasse og språkbadsprogrammer

Spørsmålet blir hva som er mest hensiktsmessig, sosialt og pedagogisk både på kort og lang sikt:

- Å plassere de minoritetsspråklige barna i en innføringsklasse på en ordinær norskspråklig skole
- eller
- Å plassere dem i en innføringsskole der de kun er sammen med andre minoritetsspråklige barn i en periode på ett til to år før de overføres til sin nærscole.

I det ovenstående mener vi å ha anført argumenter for at innføringsskole er det beste alternativet, både av hensyn til de minoritetsspråklige elevene så vel som av hensyn til de majoritetsspråklige elevene. Ønsket om å integrere minoritetsspråklige barn direkte eller nokså direkte i norsk skole med undervisning på norsk, kan minne om språkbadsprogrammer som har vært brukt først og fremst i Canada (fransk/engelsk), men også til en viss grad i USA (spansk/engelsk).

Imidlertid er utgangspunktet for språkbad (eng. *immersion*) en annen enn den situasjonen vi har i Norge: I Canada er både engelsk og fransk offisielle språk, og foreldrene til barn i skoler med språkbadsprogrammer er innstilt på at målet er at barna til slutt skal beherske begge språk. Ideen er ikke en overgang fra det ene språket til det andre, slik det uttalte målet for den norske læreplanen er. Det vil si at de to språkene har en likestilt posisjon, og det ene er ikke mer "verd" enn det andre. (Ellis 1994:225ff):

There are also social reasons. The learners' L1 and their ethnic identity is not threatened, so it is easy for the learners to adjust to the immersion setting [...] the immersion programmes are optional and, therefore, are supported by those parents who elect to send their children to them.
Ellis 1994:226

For elever som utsettes for denne typen programmer, eller programmer som likner, vil det kunne være negative konsekvenser på lang sikt som en ikke umiddelbart overskuer:

Barn synes å lære målspråket på en måte som likner ganske mye på den måten barn lærer førstespråket på, i alle fall opp til de når inngangen til puberteten og har utviklet en metaspråklig kompetanse som setter dem i stand til å reflektere over egen språklæring. Inntil det skjer, vil språkinnlæringen preges av de samme mekanismene som preger førstespråkinnlæring: kontekstuelle uanalyserte fraser, ordspurter og ubevisst regelutvikling etter hvert som de språklige ferdighetene øker kvantitativt.

(jf. Wagner, Uppstad og Strømqvist 2008: 212ff)

Samtidig bruker barn ulike informasjonskilder til å forstå språklig innputt, og for yngre barn vil det uansett være naturlig å bruke kontekst til å støtte språklig samhandling. Når barnet i forholdsvis tidlige faser av sin andrespråktilegning tilsynelatende behersker fraser og bruker dem kontekstuellt korrekt, kan en la seg forlede til å tro at barnet behersker mer av andrespråket enn det i realiteten gjør. Om en så krysser dette med en skolehverdag der kravene til abstrakt språk blir stadig høyere, først ved overgangen fra småskoletrinn til mellomtrinn, og deretter ved overgangen fra mellomtrinnet til ungdomstrinnet, er vår erfaring at elever med en god andrespråkutvikling likevel kommer til kort.

I forskning omtales dette gjerne som at de *mangler dybdespråk*, og mange lærere forledes til å tro at elevene mangler begreper: jf. skillet mellom BICS og CALP. Vår erfaring er at de ikke mangler begreper, de har bare ikke nådd det nivået på norsk som trengs for å klare å uttrykke, sortere og følgelig anvende begrepene på norsk. Faren er at dette problemet øker heller enn å avta dersom mellomspråkutviklingen ikke støttes for å holde tritt med stigningen i aldersadekvate krav. Følgelig bør barna gå i en innføringsskole der flere fag enn norsk er tilrettelagt, og der en fokuserer på ordforråd (både enkeltord, begrepsmessige og grammatiske ordfamilier) og uttrykksmåter slik at grunnlaget er tilstrekkelig til at barna faktisk kan fortsette den videre utviklingen av sine andrespråksferdigheter når de starter på nærskolen sin i klasse med majoritetsspråklige elever. Det vil bety at innføringsskolen og nærskolene har ulike mandater fordi de arbeider med ulike faser i elevens språklige og faglige utvikling:

- Fase 1: Mottak og norskopplæring på innføringsskolen
- Fase 2: Overføringsperioden på/til nærskolen
- Fase 3: Målspråk

VÅRE ANBEFALINGER

- **Tilpasset språklig innputt og trygghet**

Verken i en innføringsbarnehage eller i en innføringsskole, vil en noen gang være i en situasjon der ingen av barna snakker noe av målspråket. Det vil alltid være noen barn som har gått i barnehagen eller på skolen lenger enn andre, og som vil ha tilegnet seg relativt mye av målspråket, både til bruk i lek og i klasserommet. I tillegg vil barnet være omgitt av språklige rollemodeller som er fokusert på at barnet skal lykkes i kommunikasjonen, og de vil derfor opptre støttende og hjelpende i samtalen. Dette er uten tvil faktorer som bidrar positivt i utviklingen av et barns mellomspråk. Mellomspråk er enkle varianter av målspråket, og et barns mellomspråk er stadig i utvikling. Det inneholder derfor variasjoner og disse variasjonene er viktige pekepinner for læreren i forhold til hva som er lærbare trekk i barnets språkutvikling. Å gjøre tilbakemeldinger på denne utviklingen så effektiv som mulig, krever en konstant oppmerksomhet rettet mot barnets språk, muntlig så vel som skriftlig. For å sikre dette bør ikke barnet gå i for store grupper. I en innføringsskole bør således ikke antallet elever i en gruppe overstige 12.

- **Juridiske og økonomiske aspekter**

Utvalget sier at det er tvilsomt om lov om spesialskoler, § 8.1, som er den paragrafen i Opplæringsloven der etablering av spesialskoler er hjemlet, også hjemler etablering av særskilte skoler på bakgrunn av språkferdigheter eller etnisitet (s. 185). Utvalget antyder at det bør komme en lovendring om en skal fortsette med denne praksisen (s. 186). Vi ønsker at utvalget kommer med en anbefaling om lovendring for å muliggjøre fortsatt eksistens av innføringsskoler. Vi tror det er viktig av pedagogiske hensyn, men også av hensyn til kompetansebygging, både blant morsmålslærere og norsklærere som arbeider med målgruppen. Videre vil vi understreke at det er viktig at innføringsskolen sikres økonomiske betingelser som ivaretar tilbudet til elevene. De økonomiske betingelsene må inkludere de ordinære rammetimene til elevene i tillegg til de samme tilskuddene som vanlige skoler får i henhold til andel minoritetsspråklige elever ved skolen for å ivareta opplæring etter § 2.8.

3. FØRSTE ÅRSTRINN I INNFØRINGSSKOLEN

Utvalget stiller seg skeptisk til om første årstrinn bør inkluderes i gruppen minoritetsspråklige elever som gis et tilbud i innføringsklasse eller innføringsskole. Utvalget begrunner dette med at de heller ønsker at tilbudet til barnegruppa skal bli bedre kvalitetssikret i tida i barnehagen for på den måten å sikre at språkferdighetene i norsk er gode nok.

VÅRE ANBEFALINGER

- Vi er ikke uenige i dette, men forutsetter at det betyr at barn med liten eller ingen botid i Norge, og dertil begrensede ferdigheter i norsk, samt barn med lang botid i Norge, men med norskferdigheter som om de hadde kort botid i Norge, framdeles vil kunne få et tilbud i en innføringsklasse eller en innføringsskole.

- Vi anbefaler at dette tilbudet i så fall gis en varighet på minimum et år, dvs. hele første årstrinn, for å sikre at førsteklasinger ikke blir utsatt for flere læringsmiljøer i løpet av et år (barnehage, innføringsklasse/innføringsskole og nærscole). For øvrig gjelder de samme refleksjonene omkring som de som det gis uttrykk for i punkt 2.

4. LÆRERKOMPETANSE

Alle lærere i den norske skolen i dag opplever å ha en eller flere minoritetsspråklige elever i klasserommet, enten i hele sin lærerkarriere eller kun i deler av den. Dette innebærer at alle lærere må forholde seg til de språklige utfordringene disse elevene står overfor. Forskning viser at det tar 7-9 år før en lærer et språk så godt at en kan bruke det til å lære ved hjelp av det, og ingen elever kan gå på en innføringsskole eller i en innføringsklasse så lenge. En del av disse elevene har i tillegg mangelfull skolebakgrunn fra hjemlandet på grunn av flukt, dårlig økonomi eller andre faktorer. Vi ser på Grunnskolen på Johannes læringssenter at 1-2 av elevene hvert halvår er analfabeter på eget språk. I tillegg kommer de som har knekt lesekode, men som må lære et nytt alfabet når de skal lære norsk. Disse elevene vil trenge ekstra tilrettelegging også når de kommer til nærskolene i mange år av sitt videre skoleløp i Norge.

4.1. Utviklingen av skolefaget norsk som andrespråk

I M87 var funksjonell tospråklighet et uttalt mål for læreplanen i norsk som andrespråk og læreplanen i morsmål (jf. f. eks. Bakken 2007). I L97 var dette målet tatt bort, og planen var blitt en overgangsplan. Med dette grepet knyttet myndighetene de to planene, norskplanen og norsk som andrespråkplanen, tettere sammen, der den ene skulle brukes inntil de minoritetsspråklige elevene kunne gå over til å bruke den ordinære norskplanen. Likevel var norsk som andrespråkplanen en egen, selvstendig læreplan med faglige så vel som språklige mål.

I Kunnskapsløftet har navnet "norsk som andrespråk" blitt fjernet: Nå heter planen *Læreplan i grunnleggende ferdigheter i norsk for språklige minoriteter*, og planen er i enda større grad enn før en overgangsplan. Planen inneholder språklige mål organisert etter progresjonen i *Common European Framework of Reference for Languages* (2001), som er det samme rammeverket som ligger til grunn for læreplanene i fremmedspråk i norsk skole. Det samme rammeverket ligger også til grunn for læreplanen for voksne innvandrere. I tillegg kommer intensjonen til syne i tittelen: grunnleggende ferdigheter. Nå er definitivt ikke funksjonell tospråklighet et mål, og for å gå over til ordinær norskplan er det egentlig bare de "grunnleggende ferdighetene" som skal være på plass. Følgelig må lærere som skal undervise i ordinær norskplan, være forberedt på også å undervise helt eller delvis etter Læreplan i grunnleggende norsk, og de bør derfor være skolerte blant annet gjennom **norskfaget** i allmennlærerutdanningen i hvordan de kan gjøre det.

4.2. Minoritetsspråklige barn i konfliktsituasjoner på skolen

En del minoritetsspråklige barn trenger hjelp i sosiale relasjoner, særlig i konfliktsituasjoner. Det er ikke så lett for minoritetsspråklige barn å gjøre rede for en forgangen situasjon, og ofte vil tilhøreren bli utålmodig eller barnet vil overdøves av et annet norskspråklig barn som forklarer. I slike situasjoner kan minoritetsspråklige barn bli tapere, og det vil bidra til å forsterke følelsen av å ikke strekke til. Derfor bør kunnskap om minoritetsspråklige barn være en del av pensum i **pedagogikkfaget** i allmennlærerutdanningen.

4.3. PP-tjenestens tilbud til målgruppa: Vansker med å lære norsk eller lærevansker?

Et annet argument som støtter dette: Vi opplever på Johannes læringssenter å høre fra PP-tjenesten i Stavanger kommune at de får oppmeldinger knyttet til mange av elevene fra oss etter at de har kommet til bostedsskolene. Hva skyldes disse oppmeldingene? Slik vi ser det, skyldes deler av disse oppmeldingene at skolene egentlig mangler kompetanse på hvordan de skal utvikle disse elevene videre og arbeide med dem. På Johannes læringssenter melder vi kun opp elever til PP-tjenesten på grunnlag av det vi tror er spesifikke lærevansker, og vi prøver å skille mellom et lite utviklet norsk språk og et spesifikt læringsproblem. At en trenger mer tid til å lære norsk, er ikke en spesifikk lærevanske.

4.4. Morsmåslærernes kompetanse

Utvalget sier i sin rapport at manglende bruk av morsmåslærere blant annet kan skyldes manglende kompetanse og "[---]stedvis liten tilgjengelighet av kvalifiserte morsmåslærere[---]" (s. 148).

Når det gjelder kompetanse, opplever ikke vi dette som problematisk. Ved at vi har en sentralisert ordning der alle morsmåslærerne i Stavanger kommune har sitt tilholdssted på Johannes læringssenter, har vi kunnet arbeide intensivt med skolering av morsmåslærerne i forhold til læreplaner, forskrifter og utarbeiding av undervisningsplaner. Samtidig har denne organiseringen bidratt til at morsmåslærerne har dannet nettverk seg i mellom og har satt i gang med delvis ganske krevende videre- og etterutdanningsprosjekter, som for eksempel den tospråklige bacheloren ved UiA.

Våre morsmåslærere gjør altså i stor grad det myndighetene ønsker og forventer av dem, og de fungerer som viktige brobyggere i kulturarbeidet overfor elevene og elevenes foresatte/foreldre. Men hva så? Hva skjer for disse lærerne på det profesjonelle nivået når de er ferdige med den videre- og etterutdanningen de har tatt? Arbeidssituasjonen deres er bestemt av tilbud og etterspørsel av timer i morsmålundervisning og tospråklig fagopplæring. Om skolene reduserer bestillinger innenfor dette, vil det påvirke morsmåslærerens stilling.

4.4.1. Neste generasjon morsmåslærere

Poenget med manglende kompetanse er heller et problem i forhold til enkelte språkgrupper som har vært lenge i Norge: Vår erfaring er at morsmåslærerne rekrutteres blant 1. generasjonsinnvandrere. Deres barn blir sjelden morsmåslærere. For det første velger de andre utdanningsveier, og for det andre har de ikke god nok kompetanse i eget morsmål til å kunne fungere adekvat som morsmåslærere. På sikt kommer dette til å bli en utfordring for tilbudet til tospråklig opplæring, særlig for de minoritetsgruppene som har lang fartstid i Norge, men som ikke prioriterer for barna å lære norsk før de starter i norsk skole.

VÅRE ANBEFALINGER

Deling av kompetanse og læreren som ressurs og kompetanseperson er med andre ord en svært viktig faktor for å lykkes i arbeidet med de minoritetsspråklige elevene. Dersom læreren ikke har kompetanse i hvordan han eller hun skal møte eleven i klasserommet, i friminuttet og i forhold til lekser, blir svært mye overlatt til eleven og elevens hjemmesituasjon. Ved å bygge opp innføringsskoler sikrer en at det også bygges kompetanse på møtet med den minoritetsspråklige eleven, i alle fall på innføringsskolen. Her vil personalet etter hvert få lang erfaring med kartlegging, læreplaner og lover og regler knyttet til fagområdet. Det samme vil gjelde morsmåslærere som på enkelte innføringsskoler har ett felles møtested, slik som for eksempel det er organisert i Stavanger og i Kristiansand.

Utfordringen blir derfor

både

- å klare å formidle denne kompetansen ut til nærskolene på en slik måte at nærskolene synes det er nyttig

og

- å sørge for at andrespråklæring og minoritetsproblematikk blir en viktig del av utdanningen av nye allmennlærere.

Den første delen av denne problematikken er kommentert i utvalgets rapport, men den andre delen savnes.

Forslag til vedtak:

1. Styret tar saken til orientering.
2. Saken oversendes direktør for Oppvekst og levekår.

Knut J. Tveit
rektor

Sheena McIntosh
avdelingsleder Grunnskolen morsmål
Anne Løe Matic
fagleder Førskolen
Gölin Kaurin Nilsen
fagleder Grunnskolen

Litteratur:

Bakken, Anders (2007): Virkninger av tilpasset språkopplæring for minoritetsspråklige elever – en kunnskapsoversikt. NOVA rapport 10/07

Berggreen, Harald og Kari Tenfjord (1999): Andrespråklæring. Oslo: Ad Notam Gyldendal

Ellis, Rod (1999): The Study of Second Language Acquisition. Oxford: Oxford University Press

Kibsgaard, Sonja og Olaf Husby (2002): Norsk som andrespråk i barnehage og småskole. Oslo: Universitetsforlaget

Wagner, Åse Kari H, Per Henning Uppstad og Sven Strömqvist (2008): *Det flerspråklige mennesket. En grunnbok om skriftspråklæring*. Bergen: Fagbokforlaget

Saksfremlegg

11.03.10

Sak 19/10: ÅRSBERETNING 2009

Vedtak (enstemmig):
Styret tar saken til orientering.

Hva saken gjelder

På Johannes Læringssenter har den positive trenden blitt vedlikeholdt. Når det gjelder *HELHETLIG VURDERING* fikk vi i 2009 en score på 80,3 (81,4 i 2008). Imidlertid er det en skuffende svarprosent - en nedgang fra 77 % i 2008 til 59,6 % i 2009.

Medarbeidertilfredsheten på *ORGANISERING AV ARBEIDET* var på noenlunde samme nivå som i 2008 (83,7) med en score på 83,0 i 2009. På spørsmål om *FAGLIG OG PERSONLIG UTVIKLING* steg verdien fra 78,5 til 81,5 på ett år. *TRIVSELEN* og *STOLTHETEN* er fremdeles stor blant ansatte på senteret med henholdsvis 81,5 og 90,3 i 2009.

Sykefraværet har økt i perioden. I 2008 var det et sykefravær på 5,1 %, mens det i 2009 hadde steget til 6,1 %.

JOHANNES LÆRINGSSENTER				
Bruker	Virkelig	Mål	Status	Trend
Brukertilfredshet				
Helhetelig vurdering				
Brukermedvirkning				
Ansatte				
Medarbeidertilfredshet				
Helhetlig vurdering	80,3	78	GRØNN	NEGATIV
Organisering av arbeidet	83	78	GRØNN	NEGATIV
Faglig og personlig utvikling	81,5	78	GRØNN	POSITIV
Sykefravær				
Sykefravær denne virksomheten	6,1	4,5	RØD	NEGATIV
Økonomi				
Regnskapresultat				
Forbruk i prosent av netto budsjettramme				

Viktige hendelser i 2009 for virksomhetsområdet

Johannes Læringscenter har i 2009 opplevd endringer innen de fleste områder og målgrupper. Tabellen viser aktivitetsnivået innen områdene Førskole, Grunnskole og Voksenopplæring i perioden 2007, 2008 og 2009. Høyre kolonne i tabellen viser endringene i 2009 i forhold til året før.

			2007	2008	2009	Endringer
	PRODUKSJON					
1	FØRSKOLE					
1.1	Mottaksbarnehagen på Johannes Læringscenter	Antall barn	55	63	52	-11
1.2	Barnehager tospråklige assistenter	Antall barn	445	460	415	-45
2	GRUNNSKOLE					
2.1	Mottaksskolen på Johannes Læringscenter	Antall elever	177	233	202	-31
2.2	Grunnskoler - tospråklig fagundervisning og morsmålsopplæring	Antall elever	770	851	842	-9
3	VOKSENOPPLÆRING					
3.1	Overgangsordning (timetelling)	Antall deltakere	498	594	472	-122
3.2	Per Capita-tilskudd (tilskudd over 5 år)	Antall deltakere	292	485	692	+207
3.3	Norskopplæring – asylsøkere	Antall deltakere		13	98	+85
3.4	Norskopplæring – INTRO-program for Stavanger	Antall deltakere	171	186	200	+14
4.5	Norskopplæring – INTRO-program fra andre kommuner	Antall deltakere	27	18	39	+21
3.7	Samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår – 50 timer	Antall deltakere	226	460	520	+60
	Antall språk i samfunnskunnskap – 50 timer	Antall språk	13	13	15	+2
3.8	Kvalifiseringsprogram (inkludert Arbeidstreningssesjonen og Café Gummien)	Antall deltakere	26	34	91	+57
3.9	Norskopplæring - betalingsdeltakere på dag og kveld	Antall deltakere	688	958	665	-293
3.10	Norskopplæring - nettundervisning	Antall deltakere			145	+145
3.11	Oppdragsundervisning – eksterne kurs	Antall deltakere	175	165	61	-104
3.12	Grunnskole og språkklasser minoritetsspråklige ungdommer (16-25 år) - innvandrere	Antall deltakere	65	65	178	+58
3.13	Grunnskole og språkklasser minoritetsspråklige ungdommer (16-25 år)- asylsøkere	Antall deltakere			19	+19
3.14	Grunnskole norske voksne	Antall deltakere	8	6	5	-1
3.15	Engelsk voksne på dag - norske og minoritetsspråklige	Antall deltakere	77	138	109	-29
3.16	Engelsk voksne på kveld - norske og minoritetsspråklige	Antall deltakere	20	25	0	-25
3.17	Spesialundervisning for voksne	Antall deltakere	197	192	219	+27
3.18	Fagkonsulent innen syn	Antall klienter	131	146	146	
3.19	Fagkonsulent innen hørsel	Antall klienter	373	346	376	+30
3.20	Rådgiverkontor for hørselshemmede	Antall klienter	23	18	55	+37
3.21	Datahjelp	Antall klienter		38	38	
	KVALITET					
	Antall plasser i mottaksbarnehagen		38	38	48	+10
	Antall timer i gjennomsnitt (1.-7. klassetrinn)		29	30	30	
	Antall timer MMO og TFO i gjennomsnitt (1.-7. klassetrinn)				3	
	Min. antall timer norskopplæring og samfunnskunnskap		300	300	300	
	Maks. timetall for innvandrere – spor 1-3		2700	2700	2700	
	Maks. timetall for deltakere i introduksjonsprogrammet		2700	2700	2700	

Ny struktur

Senteret har ny struktur fra og med august 2009. Dette betyr at senteret er delt inn i 4 hovedområder - FØRSKOLE, GRUNNSKOLE, VOKSEOPPLÆRING OG SERVICE. De tre førstnevnte områdene har egne nytilsatte fagledere og avdelingsledere med delegert personalansvar.

Plassmangel

Norskavdelingen opplever vekst i elevmassen, som tidligere år. I tillegg har også aktiviteten vokst på andre avdelinger, og vi har derfor vært nødt til å ta i bruk ytterligere fire klasserom på BI-bygget, og har ved utgangen av 2009 lagt beslag på til sammen 9 klasserom der.

Enslige mindreårige asylsøkere

Hero startet driften av et mottak for enslige mindreårige asylsøkere på Lagårdsveien i Stavanger. Mottaket har 30-40 beboere, foreløpig bare gutter. Alle beboerne har fått tilbud om norsk- og grunnskoleopplæring ved Grunnskoleavdelingen på voksenopplæringsfeltet. Avdelingen har derfor vært i sterk vekst i 2009.

Asylmottak i full drift

Heros ordinære asylmottak var i full drift fra og med 2009. Voksne beboere ved mottaket får tilbud om 250 timer norskopplæring. Beboerne tas inn ved de ordinære inntakene fire ganger i året.

Rådgivningskontoret for hørselshemmede

Rådgivningskontoret for hørselshemmede har nå etablert to eksterne treffsteder, på Eldres hus og på Døves hus. Dette har resultert i at rådgiverne har blitt mer tilgjengelige for brukerne. Dette samt et utstrakt informasjonsarbeid i bydelsavis, Mortepumpa og lignende fora har ført til en stor økning i antall besøkende.

Økt omfang av spesialopplæring

Det har vært et kontinuerlig arbeid med informasjon om avdelingens tilbud. Selv med to ubesatte stillinger høsten 2009 har det vært en økning av antall deltakere.

Blokklegging av morsmål (MMO) og tospråklig fagopplæring (TFO)

Fra og med høsten 2009 ble undervisningen i morsmål og TFO organisert i blokker på Innføringsskolen. Timetallet ble utvidet fra 30 til 33 timer på grunn av tilbudet i morsmålsundervisning og tospråklig fagopplæring som begge tilbys innenfor skoledagen. Forsøket ble avsluttet etter ett semester fordi det ble for lange dager for elevene. Nå tilbys elevene 30 timer i uka inklusiv timer i MMO og TFO.

Skole-hjem-samarbeid

Dette var et fokusområde for de tospråklige lærerne i året som gikk, og det ble utarbeidet maler for foreldremøter på nesten samtlige språk som Johannes Læringsssenter tilbyr MMO og TFO på. Høsten 2009 ble alle foreldre/foresatte til

elever som har MMO og TFO invitert til felles foreldremøter på Johannes Læringssenter, og felles informasjon ble gjennomgått. Noen språk hadde slike møter også i vårsemesteret.

Felles kompetanseheving

Alle ansatte er med på prosjektet *Mestring og inkludering i et kulturelt samspill (MIKS)* - *Johannes Læringssenter som flerkulturell arbeidsplass* som skal gå over 3 semester (30 studiepoeng). Det er et samarbeidsprosjekt mellom SIK, UIS og Johannes Læringssenter og startet opp i august 09 med emne 1: *Språklæring og inkludering* (11 samlinger).

Samlingene veksler mellom forelesninger, små og store grupper. Det legges vekt på aktiv deltakelse fra alle ansatte med utgangspunkt i erfaringer og utfordringer i det daglige arbeidet ved senteret. Samlingene er i stor grad organisert avdelingsvis. Eksamen til jul (10 studiepoeng) for de som ønsker det. 55 av i alt 224 aktive ansatte har meldt seg opp til eksamen høsten 2009 (48 har bestått eksamen). De to neste modulene er *KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG KULTUR* våren 2010 og *DEN FLERKULTURELLE ARBEIDSPLASSEN* høsten 2010.

Forslag til vedtak:

Styret tar saken til orientering.

Knut J. Tveit
rektor

Saksfremlegg

23.03.10

Sak 20/10: ØKONOMIRAPPORT PER 15. MARS 2010

Vedtak (enstemmig):

1. Styret tar saken til orientering.
2. Forslag til ny inndeling av ansvar og tekst oversendes Økonomidirektøren.

Hva saken gjelder

Tabellen på side 42-44 viser en økonomirapport per 15. mars 2010 for Johannes Læringssenter fordelt på de enkelte områder og ansvar. Om lag 40 % av senterets budsjett er ulike former for "inntekter".

Disse inntektene blir bokført på ulike tidspunkt, og beløpene er ikke periodisert. Av den grunn gir vedlagt økonomirapport ikke et rett bilde av den økonomiske situasjonen. På følgende områder slår dette ut:

- VOKSENOPPLÆRING:
Statlig refusjon på norskopplæring av voksne innvandrere og flyktninger våren 2010 vil ikke bli bokført før april-mai. Nærmere 7,5 millioner kroner i merforbruk på *ansvar 202521 Voksenopplæring* gir dermed et feil bilde av driften.
- GRUNNSKOLE:
Forklaringen på merforbruket på nærmere 4 millioner kroner på *ansvar 202530 Grunnskole Barn Ute* er den samme - beløpene som skolene har "kjøpt" *morsmål og tospråklige fagopplæring* blir ikke bokført før i april.
- INTRODUKSJONSSTØNAD:
Merforbruket på introduksjonsstønad (kr 200.000 per 15. mars - nærmere kr 800.000 for hele 2010) vil øke da Stavanger får et økt antall nyankomne flyktninger og i tillegg stigende antall deltakere med 3 års introduksjonsprogram.

Oppbyggingen av ansvar og tekst på ansvarsområdene har vært gjeldende siden senteret ble etablert, og stemmer ikke overens med virkeligheten. Rektor ber om at "dagens tekst" blir endret som vist på andre siden:

1. *Ansvar 202520: Johannes Læringssenter, felleskostnader og inntekter*
Rettes til:
 Ansvar 202520: Johannes Læringssenter, Service, Felleskostnader og Inntekter
2. *Ansvar 202521: Johannes Læringssenter, Norskavd.*
Rettes til:
 Ansvar 202521: Johannes Læringssenter, Voksenopplæring
3. *Ansvar 202522: Johannes Læringssenter, Intro.progr.*
Rettes til:
 Ansvar 202522: Johannes Læringssenter, Introduksjonsstønad
4. *Ansvar 202523: Johannes Læringssenter, K-avdelingen*
Rettes til:
 Ansvar 202523: Johannes Læringssenter, Grunnskole Barn Inne
5. *Ansvar 202524: Johannes Læringssenter, R-avdelingen*
Rettes til:
 Ansvar 202524: Johannes Læringssenter, Innføringsbarnehagen
6. *Ansvar 202528: Johannes Læringssenter, Minoritetsspråklige barn i førskolealder*
Rettes til:
 Ansvar 202528: Johannes Læringssenter, Base for tospråklige assistenter
7. *Ansvar 202530: Johannes Læringssenter, Avd. for flerspråk.barn*
Rettes til:
 Ansvar 202530: Johannes Læringssenter, Grunnskole Barn Ute

Forslag til vedtak:

1. Styret tar saken til orientering.
2. Forslag til ny inndeling av ansvar og tekst oversendes økonomidirektøren.

Knut J. Tveit
 rektor

ANSVAR	Regnskap d.d.	Budsjett d.d.	Avvik i kr.	Forbruk d.d. i %	Årsbudsjett	Årsforbruk i %
202520 Service felleskostnader	5 263 105	8 313 000	3 049 895	63,31	22 080 000	23,84
202521 Voksenopplæring	14 088 624	6 676 000	-7 412 624	211,03	4 503 000	312,87
202522 Introduksjonsstønad	4 725 992	4 524 000	-201 992	104,46	16 381 000	28,85
202523 Grunnskole Barn Inne	3 736 095	4 317 000	580 905	86,54	15 836 000	23,59
202524 Innføringsbarnehagen	1 108 142	1 755 000	646 858	63,14	6 443 000	17,20
202528 Basen assistenter	2 649 254	3 276 000	626 746	80,87	7 831 000	33,83
202530 Grunnskole Barn Ute	4 845 043	1 103 000	-3 742 043	439,26	4 405 000	109,99
totalt	36 416 255	29 964 000	-6 452 255	121,53	77 479 000	47,00

202520 SERVICE FELLESKOSTNADER	Regnskap d.d.	Budsjett d.d.	Avvik i kr.	Forbruk d.d. i %	Årsbudsjett	Årsforbruk i %
10 lønn og sosiale utgifter	3 353 761	2 442 000	-911 761	137,34	8 930 000	37,56
11 kjøp varer/tjen.som inngår	2 394 408	5 288 000	2 893 592	45,28	11 117 000	21,54
12 kjøp varer/tjen.som inngår	222 529	425 000	202 471	52,36	1 725 000	12,90
13 kjøp av tjen. som erstatter	0	243 000	243 000	0,00	977 000	0,00
14 overføringer	621 352	1 696 000	1 074 648	36,64	3 979 000	15,62
15 finansutgifter	347 458	0	-347 458	0,00	0	0,00
16 salgsinntekter	-76 450	-197 000	-120 550	38,81	-807 000	9,47
17 overføringer med krav til m	-802 148	-1 584 000	-781 852	50,64	-3 841 000	20,88
18 overføringer uten krav til	-451 350	0	451 350	0,00	0	0,00
19 finansinntekter	-346 455	0	346 455	0,00	0	0,00
t o t a l t	5 263 105	8 313 000	3 049 895	63,31	22 080 000	23,84
202521 VOKSENOPPLÆRING	Regnskap d.d.	Budsjett d.d.	Avvik i kr.	Forbruk d.d. i %	Årsbudsjett	Årsforbruk i %
10 lønn og sosiale utgifter	14 287 940	6 343 000	-7 944 940	225,26	23 439 000	60,96
11 kjøp varer/tjen.som inngår	850 739	148 000	-702 739	574,82	603 000	141,08
12 kjøp varer/tjen.som inngår	7 752	35 000	27 248	22,15	143 000	5,42
13 kjøp av tjen. som erstatter	0	201 000	201 000	0,00	809 000	0,00
14 overføringer	191 027	84 000	-107 027	227,41	338 000	56,52
16 salgsinntekter	-832 005	-51 000	781 005	1 631,38	-208 000	400,00
17 overføringer med krav til m	-416 892	-84 000	332 892	496,30	-20 621 000	2,02
19 finansinntekter	63	0	-63	0,00	0	0,00
t o t a l t	14 088 624	6 676 000	-7 412 624	211,03	4 503 000	312,87
202522 INNTRUUKSJONSSTØNAD	Regnskap d.d.	Budsjett d.d.	Avvik i kr.	Forbruk d.d. i %	Årsbudsjett	Årsforbruk i %
10 lønn og sosiale utgifter	4 725 893	4 524 000	-201 893	104,46	16 381 000	28,85
11 kjøp varer/tjen.som inngår	99	0	-99	0,00	0	0,00
14 overføringer	14	0	-14	0,00	0	0,00
17 overføringer med krav til m	-14	0	14	0,00	0	0,00
t o t a l t	4 725 992	4 524 000	-201 992	104,46	16 381 000	28,85
202523 GRUNNSKOLE BARN INNE	Regnskap d.d.	Budsjett d.d.	Avvik i kr.	Forbruk d.d. i %	Årsbudsjett	Årsforbruk i %
10 lønn og sosiale utgifter	3 783 793	4 317 000	533 207	87,65	15 839 000	23,89
11 kjøp varer/tjen.som inngår	28 946	15 000	-13 946	192,97	72 000	40,20
12 kjøp varer/tjen.som inngår	823	0	-823	0,00	0	0,00
14 overføringer	787	21 000	20 213	3,75	87 000	0,90
17 overføringer med krav til m	-78 254	-36 000	42 254	217,37	-162 000	48,30
t o t a l t	3 736 095	4 317 000	580 905	86,54	15 836 000	23,59

202524 INNFØRINGSBARNEHAGEN	Regnskap d.d.	Budsjett d.d.	Avvik i kr.	Forbruk d.d. i %	Årsbudsjett	Årsforbruk i %
10 lønn og sosiale utgifter	1 235 818	1 755 000	519 182	70,42	6 446 000	19,17
11 kjøp varer/tjen.som inngår	16 211	15 000	-1 211	108,07	72 000	22,52
12 kjøp varer/tjen.som inngår	607	0	-607	0,00	0	0,00
14 overføringer	1 696	3 000	1 304	56,53	20 000	8,48
17 overføringer med krav til m	-146 190	-18 000	128 190	812,17	-95 000	153,88
t o t a l t	1 108 142	1 755 000	646 858	63,14	6 443 000	17,20
202528 BASEN ASSISTENTER	Regnskap d.d.	Budsjett d.d.	Avvik i kr.	Forbruk d.d. i %	Årsbudsjett	Årsforbruk i %
10 lønn og sosiale utgifter	2 165 305	3 243 000	1 077 695	66,77	11 924 000	18,16
11 kjøp varer/tjen.som inngår	7 103	33 000	25 897	21,52	152 000	4,67
14 overføringer	200	56 000	55 800	0,36	227 000	0,09
15 finansutgifter	23 524	0	-23 524	0,00	0	0,00
17 overføringer med krav til m	476 646	-56 000	-532 646	-851,15	-4 472 000	-10,66
19 finansinntekter	-23 524	0	23 524	0,00	0	0,00
t o t a l t	2 649 254	3 276 000	626 746	80,87	7 831 000	33,83
202530 GRUNNSKOLE BARN UTE	Regnskap d.d.	Budsjett d.d.	Avvik i kr.	Forbruk d.d. i %	Årsbudsjett	Årsforbruk i %
10 lønn og sosiale utgifter	4 816 076	1 107 000	-3 709 076	435,06	4 146 000	116,16
11 kjøp varer/tjen.som inngår	50 715	123 000	72 285	41,23	503 000	10,08
14 overføringer	0	18 000	18 000	0,00	74 000	0,00
17 overføringer med krav til m	-21 748	-145 000	-123 252	15,00	-318 000	6,84
t o t a l t	4 845 043	1 103 000	-3 742 043	439,26	4 405 000	109,99

Saksfremlegg

23.03.10

Sak 21/10:

PROTOKOLL FRA MØTE I FORELDREUTVALGET VED JOHANNES LÆRINGSSENTER

Vedtak (enstemmig):

Styret tar saken til orientering.

Hva saken gjelder

Høsten 2009 ble det dannet et foreldreutvalg for grunnskole ved Johannes Læringssenter. Utvalget består av tre foresatte med personlige vara. Det er en representant fra 1. årstrinn, en representant for 2.-4. årstrinn og en representant for 5.-7. årstrinn. Valgperioden er for ett skoleår. I tillegg er to representanter for de ansatte med i utvalget. Disse er valgt blant alle ansatte - ikke av fagorganisasjonene.

Fagleder for grunnskolen er sekretær for utvalget. Fagleder har tale- og forslagsrett. Utvalget har rett til å uttale seg i alle saker som gjelder grunnskolen for barn ved Johannes Læringssenter. Utvalget skal møtes en gang i kvartalet. Utvalget er et rådgivende organ som ikke har beslutningsmyndighet. Utvalget skal medvirke til at elever og foreldre/foresatte tar aktivt del i arbeidet for å skape et godt skolemiljø.

Protokoll fra møtene i foreldreutvalget legges fram for Styret ved Johannes Læringssenter. Vedlagt følger protokoll fra møtet 2. mars 2010.

Vedlegg:

Protokoll

Forslag til vedtak:

Styret tar saken til orientering.

Knut J. Tveit
rektor

PROTOKOLL FRA MØTE I FORELDREUTVALGET VED JOHANNES LÆRINGSSENTER	
Møtested	Stuen på Johannes Læringssenter
Møtedato	2.3.10 kl. 18-20
Deltakere	Mussi Ciftzi, Hassan Farah, Kanya Meneenet, Gölin Kaurin Nilsen og Rossakorn Hagen (tolk)
Forfall	Nanthaya Myklebust (meldt), Julia Nilsen (ikke meldt)
SAKSLISTE	
1/10	Referat Gjennomgått uten merknader.
2/10	Aktivitetsplan V2010 Fagleder presenterte avdelingens aktivitetsplan for vårsemesteret 2010 med særlig vekt på temauker: • Uke 7: karneval • Uke 10: leseuke • Uke 16: matteuke • Uke 18: morsmålsuke Ansatterepresentantene mente at foreldrene i leseuka bør legge ekstra vekt på å lese hjemme med barna. De vil ta dette med i det videre arbeidet med leseuka. I tillegg til aktivitetene på planen kom foreldrerepresentanten med ønske om arrangementer for hvert klassetrinn, for eksempel spillkveld, disco eller ulike aktiviteter på en uformell måte for at barn og foreldre kan bli bedre kjent. Fagleder tar dette videre til avdelingsleder og lagledere. Vedtak: Foreldreutvalget tok Grunnskolens aktivitetsplan for vårsemesteret 2010 til orientering.
3/10	Orienteringssaker ved fagleder 1) Økonomi: Fagleder orienterte om den økonomiske situasjonen for avdelingen. Situasjonen er tilfredsstillende. 2) Foreldreundersøkelsen 2009: Resultatene av undersøkelsen ble gjennomgått. Grunnskolen på Johannes scorer over snittet i Stavangerskolen for øvrig på alle punkter, unntatt på trivsel. Der er scoren omtrent lik: 81,8 mot 81,1 på Johannes. Ellers utmerker punktene <i>arbeidsro</i>, <i>elevens kompetanse</i> og <i>skolens ledelse</i> seg svært positivt. På sistnevnte punkt ligger Grunnskolen på Johannes nesten 20 % høyere enn resten av Stavangerskolen: 71,9 mot 90,9. 3) Skoleruten 2010-2011: Skoleruten ble presentert. Vedtak: Foreldreutvalget ved Grunnskolen tok fagleders gjennomgang til orientering.

4/10	Organisering av morsmålsundervisning Fagleder og avdelingsledere ved Grunnskolen ønsker å arbeide fram en modell for forbedre utnyttelse av ressursene til morsmål og TFO. Modellen innebærer morsmålsopplæring for 1.-10. klasse på lørdager sentralisert på Johannes, eller morsmålsopplæring for 5.-10. klasse på ettermiddagstid en dag i uka sentralisert på Johannes. Opplæringslovas § 2.8, som elevene på Johannes har rettigheter etter, sier at morsmålsopplæringen kan legges til en annen skole enn den eleven går på. Foreldrerepresentanten støtter forslaget om ettermiddagsskole. I diskusjonen om de ulike modellene kom følgende momenter fram: • Ved lørdagsskole vil elevene måtte gå på skolen seks dager i uka, og det kan bli lange uker. • Ved en ettermiddagsskole vil det muligens bli vanskelig for foreldrene å sørge for at elevene kommer til Johannes. • Elevene vil få flere timer morsmålsundervisning i uka enn det de får nå. • Elevene vil få leke med barn på samme alder med samme morsmål og få et felles treffpunkt. Konklusjon: Fagleder oppfordres til å arbeide videre med saken og komme tilbake med den på neste møte.
5/10	Overføringer En av rådgiverne ved Grunnskolen, John Reynier, arbeider med overføring av elever til bostedsskolene. Vi har satt oss som mål å være tidlig ute med å formidle til skolene hvilke elever som vil bli overført til bostedsskolen høsten 2010. Fagleder og rådgiver for overføring ønsker å følge opp med å ha et foreldremøte for de foreldrene som har barn som skal overføres til bostedsskolen. På foreldremøtet vil vi informere om overføringsprosessen og eventuelt planlegge avslutningsarrangementer for de barna som blir overført. Kontaktlærere, morsmålslærere, fagleder og rådgiver vil delta. Konklusjon: Foreldreutvalget støttet dette arbeidet.
5/10	Elevtallet øker Fagleder orienterte om økning i elevtallet og behov for nye lærere: Mussi Ciftzi har blitt kontaktlærer for ei gruppe i 1. klasse fram til sommeren. Vi arbeider med å få midlertidig ansatt en lærer på 3.-4. klasse. Det finnes ikke noe makstall for antall elever per klasse, men vi ønsker ikke å gå over 12 elever på 1.-4. klasse og 14 elever på 5.-7. klasse. I enkelte perioder har vi måttet gjøre det, men det er ikke ønskelig. Vedtak: Foreldreutvalget tok saken til orientering.

6/10	Mobbing på internett Fagleder orienterte om at det har vært tilfeller der elevene i 5.-7. klasse har mobbet eller plaget hverandre ved hjelp av internett og SMS, særlig i helgene. Sosiallærer Inger Lise Einarson har sendt ut et brev til foreldrene på 5.-7. trinn om dette, og morsmåslærerne har også arbeidet i elevgruppen med det. Vedtak: Foreldreutvalget tok saken til orientering.
7/10	Eventuelt 1. <i>Hjemmearbeid</i>: Foreldrerepresentanten etterlyste mer informasjon omkring hvordan hjemmearbeidet kan følges opp. Fagleder foreslo at kontaktlærer kan invitere til foreldremøter der klassens rutiner knyttet til ukeplaner og arbeidsplaner for øvrig gjennomgås. Foreldrerepresentanten støttet dette, og fagleder skal ta saken videre til kontaktlærerne. 2. <i>Nytt møte</i>: Uke 18: 2. mai.

Sekretær:

Fagleder Gölin Kaurin Nilsen

Saksfremlegg

Dato:
26.03.10

Sak 22/10:

IMPLEMENTERE NYTT SYSTEM FOR ADMINISTRERING AV VOKSENOPPLÆRING I STAVANGER KOMMUNE

Vedtak (enstemmig):

1. Styret tar saken til orientering.
2. Saken oversendes IT-sjefen og Innkjøpssjefen til vurdering.
3. Saken tas opp til endelig avgjørelse på neste møte i Styringsgruppen 1. juni 2010.

Hva saken gjelder

Johannes Læringssenter ønsker å bytte system for elektronisk administrasjon av voksenopplæring og rapportering til offentlige register.

Bakgrunn

Johannes Læringssenter har siden 2004 brukt systemet Ekasys for å administrere kurs, elever, timeplanlegging og statistikk for opplæring. Ved innføring av ny Introduksjonslov fra og med 01.09.2005 har systemet også blitt brukt til lovpålagt rapportering av elevinformasjon til Nasjonalt Introduksjonsregister (NIR).

Myndighetenes tilsyn med kommunenes rapportering har blitt skjerpet den siste tiden. Vi har også fått skjerpet kravene til datakonsistens. Deltakere i norskopplæring skal ha registrert vedtak om blant annet fritak for plikt til opplæring, rett til opplæring, behovsprøvd opplæring etter obligatoriske 300 timer og midlertidige/permanent stans i opplæring. Det skal videre registreres informasjon om elevenes morsmål, opplæringsspråk i samfunnskunnskap og opplæringsspor.

Analyse av dagens situasjon

EKASYS FUNGERER TILFREDSSTILLEND med hensyn til en del av den lovpålagte innrapporteringen, men har store problemer med rapportering av elevinformasjon. På tross av dialog med utvikleren av systemet har vi ennå ikke et fullgodt verktøy for lovpålagt innrapportering av elevinformasjon. Senteret har brukt penger både på å få dette utviklet, og på ansatte som i sin arbeidstid har forsøkt å gjennomføre rapportering uten å lykkes. Det er verd å minne om at Stavanger Kommune i 2009 fikk tilbakemelding fra Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet som viste store mangler i denne informasjonsplikten fra Stavanger kommune. Vi har informasjonen vi trenger, men vi får rett og slett ikke rapportert videre til NIR.

EKASYS FUNGERER LITE GODT med hensyn til praktisk administrasjon av elever, kurs og lærertimer. Systemet er basert på en her-og-nå-tenkning som riktignok gir et presist bilde av kurs, lærer- og elevtimer for inneværende uke, men som ikke gir anledning til å planlegge frem i tid eller på en relevant måte hente opp historisk informasjon om gjennomført opplæring. Dette gjør både planlegging, rapportering og analyse om ikke umulig, så i alle fall mer tungvint enn nødvendig. Informasjon fra tidligere skoleår er ikke tilgjengelig på samme måte som informasjon om inneværende skoleår. I sum bidrar dagens situasjon til betydelig merarbeid for administrasjonen.

EKASYS FUNGERER LITE GODT med hensyn til ulike brukerroller i organisasjonen. I dagens system har man enten brukerrettighet som lærer eller administrativt tilsatt. En lærer har begrenset tilgang til elev- og systemdata, noe som i seg selv er bra, men vi kan ikke fritt administrere lærernes tilgang. Dette gjør blant annet at vi må ha egne administrative funksjoner for å registrere blant annet dokumentasjon på fravær. Vi ser at vi med et kraftigere verktøy for administrering av roller i organisasjonen vår kan gi lærere anledning til å overta større deler av elevadministrasjonen enn dagens system gir anledning til.

EKASYS FUNGERER LITE GODT med hensyn til produksjon av informasjon om deltakere og kurs for utskrift eller elektronisk bearbeiding. Det er riktig nok i senere versjoner åpnet for en viss fleksibilitet i forbindelse med ulike utskrifter til skjerm, utskrift eller excel-regneark, men dette fungerer bare i begrenset grad slik man kunne forvente. For oss som brukere av systemet fremstår flere av disse problemene som slurv fra utviklerens side. Lister over elever er også inkonsistente med hensyn til hvordan elevinformasjon vises, alt ettersom hvilket skjermbilde man henter lister fra.

EKASYS FUNGERER LITE GODT med hensyn til å føre og vedlikeholde elektronisk journal for deltakerne. Systemet er bare i svært begrenset grad kompatibelt med annen kontorprogramvare som for eksempel regneark og tekstbehandling.

Begrunnelse for valg av leverandør

Vi har over tid vurdert alternative løsninger til Ekasys, og har siden november 2009 vært i dialog med Visma Unique, som etter det vi kan se, er den eneste tunge aktøren som leverer programvare til vår nisje av offentlig sektor i form av systemene Visma Voksenopplæring (VV) og Visma Flyktning.

Visma har ved to anledninger besøkt oss for å demonstrere systemet VV, og vi opplever at systemet møter de fleste av våre krav med hensyn til brukervennlighet og nødvendig funksjonalitet. Vi har også opplevd dem som lydhøre med hensyn til våre ønsker om videre utvikling av funksjoner. Et eksempel på dette er at når vi uttrykte ønske om en bedre timeplanleggingsmodul ved første demonstrasjon i november 2009, hadde de forbedret denne funksjonen kraftig ved andre demonstrasjon i mars 2010.

Vi ser følgende fordeler ved å inngå en avtale med Visma om lisens på deres programvare, blant annet fordi:

- Det er et moderne system som vil effektivisere administrasjonens oppgaver på mange områder

- Systemet er gjennomgått og presentert 2 ganger uten at det er fremkommet mangler i funksjonalitet.
- Er tett integrert og synkronisert med NIR og automatiserer rapporteringen
- Dekker alle virksomhetsområder til Johannes i ett felles system (norskopplæring, samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår, introduksjonstiltak, grunnskole for voksne og spesialopplæring)
- Blir stadig videreutviklet i tråd med endringsønsker, nye behov og nye regler. Timeplan og fullelektronisk arkiv er eksempler på dette.
- Det er en stor organisasjon rundt systemet av utviklere, konsulenter og supportkonsulenter.
- Eksisterende data videreføres/konverteres
- Avtalen omfatter fri support og inkluderer 2 oppfølgingsdager pr år

Se eller vedlagte utkast til avtaler mellom Visma Unique og Stavanger kommune. Systemet er i dag i bruk i over 70 norske kommuner. Blant disse er Kristiansand, som vi har besøkt for å få innspill til en eventuell overgang og synspunkter. Kristiansand har brukt VV i flere år, og bekrefter vårt syn på systemet som dekkende. Vi vil ved en eventuell omlegging trekke Kristiansand kommune inn som rådgivere med hensyn til administrative rutiner.

Visma Unique har ellers lang erfaring med å samarbeide med Stavanger kommune i forbindelse med andre fagsystemer.

Ved behov kan det også være interessant for kommunen å vurdere en overgang til Visma Flyktning som kommuniserer direkte med VV i forbindelse med Introduksjonsprogram for flyktninger.

Administrative konsekvenser

Elevadministrasjon kan i større grad delegeres til lærere og andre som arbeider direkte med deltakerne.

- Kontorpersonell kan frigjøres til andre arbeidsoppgaver ved at arbeidsoppgaver kan delegeres (se over) og forenkles
- Lærerne får enkelte nye funksjoner i forhold til elevadministrasjon. Dette stiller krav til opplæring og oppfølging av kvalitet. Vi regner likevel med at denne opplæringen går relativt greit ettersom lærerne allerede er kjent med systemer for elektronisk registrering av fravær og elevinformasjon.
- Rapportering til offentlige register og årlige rapporter vil forenkles.
- Planlegging av opplæring vil forenkles.

Økonomiske konsekvenser

Det er vanskelig å anslå den nøyaktige innsparingen ved å få et system som forbedrer og forenkler administrative rutiner, men at vi anslagsvis frigjør ett årsverk ved Johannes Læringsssenter er nok ingen overdrivelse. Innsparingen vil gjøre det mulig for eksisterende kontorpersonale å ta seg av nye oppgaver som kommer til senteret. På ledernivå vil vi få et forbedret beslutningsgrunnlag i form av bedre informasjonskvalitet og bedre verktøy for planlegging. Vi gjør altså regning med en økonomisk og kvalitativ forbedring i forhold til dagens situasjon.

Kostnadene ved implementering og drift fremgår av de vedlagte kontraktsforslagene, og mens utgiftene her langt overstiger kostnadene ved dagens situasjon, mener vi det er en fornuftig investering tatt i betraktning at vi forventer en sterk rasjonalisering av driften på dette området.

Som det fremgår av kontraktsforslagene, har vi fått en god avtale om rabatter fra Visma Unique.

Implementeringsplan

Høsten 2010: Installering av VV, opplæring av administrativt ansatte og utvikling av interne rutiner. Ekasys brukes fremdeles til daglig administrasjon. Kostnadene dette semesteret begrenses til installasjon og opplæring (se kontraktsforslag)

Januar 2011: Intern opplæring av lærere. Full implementering av VV som verktøy for daglig administrasjon. Ekasys avvikles. Kostnadene fra og med nå vil være månedlige lisensutgifter (se kontraktsforslag)

Forslag til vedtak:

1. Styret tar saken til orientering.
2. Saken oversendes IT-sjefen til vurdering.
3. Saken tas opp til endelig avgjørelse på neste møte i Styringsgruppen 1. juni 2010.

Trykt vedlegg:

- a) Avtale om innføring av Visma Voksenopplæring
- b) Avtale om bruksrett for programvaren Visma Voksenopplæring

Knut J. Tveit
rektor

Jørn Pedersen
fagleder Voksenopplæring